מרכז המחקר והמידע
המחלקה לפיקוח תקציבי

הכנסת

מדיניות סיוע לעסקים בישראל ובמדינות מפותחות בתקופת משבר נגיף הקורונה – סקירה וניתוח

כתיבה: מאיר אזנקוט, נעם בוטוש, כלכלנים | אישור: עמי צדיק, מנהל המחלקה לפיקוח תקציבי

תאריך: כ"ד בסיוון תש"ף, 16 ביוני 2020

סקירה כלכלית

תוכן עניינים

תמצית 2
1. הסביבה העסקית בישראל 4
1.1 השינוי בתוצר ומרכיביו 4
1.2 ענפי הכלכלה 6
1.3 עסקים קטנים ובינוניים 8
1.3.1 דמוגרפיה ושיעור הישרדות 8
1.3.2 משקל עסקים קטנים ובינוניים בתעסוקה, בתוצר ובאשראי 9
1.3.3 תחזיות בדבר השפעת המשבר על עסקים קטנים ובינוניים 12
.2 כלי הסיוע של הממשלה לעסקים בישראל בעקבות משבר הקורונה 13
2.1 כלים פיסקליים 13
2.1.1 פירוט הכלים 13
2.1.2 יישום הכלים 15
2.1.3 הערות על כלי הסיוע לעסקים 16
2.2 כלים מוניטריים 18
2.2.1 פירוט הכלים 18
2.2.2 יישום הכלים 19
.3 סיוע לעסקים במדינות המפותחות בעקבות משבר נגיף הקורונה 20
3.1 ארצות הברית 20
3.2 בריטניה 21
3.3 גרמניה 22
3.4 צרפת 23
3.5 איטליה 23
3.6 אוסטרליה 24
3.7 בלגיה 25
3.8 הולנד 25
3.9 שבדיה 26
3.10 שווייץ 26
3.11 דנמרק 27
3.12 אירלנד 28
3.13 ניו זילנד 28
3.14 הונגריה 29
3.15 טורקיה 29
3.16 אסטוניה 30
3.17 סין 30
3.18 קולומביה 31
3.19 ליטא 31
.4 ניתוח כלי הסיוע לעסקים והשפעתם 32
4.1 קרנות אשראי בערבות מדינה 33
4.1.1 הקרן הייעודית בישראל 33
4.1.2 קרנות בערבות מדינה בעולם 34
4.2 דחייה של תשלומי הלוואות לבנקים 38
4.3 השוואת כלי הסיוע 38
4.4 צמיחה ברבעון הראשון של 2020 40
4.5 תחזיות לשנים 2020 ו-2021 41
4.6 סיכום: השפעת המשבר הכלכלי על העסקים הקטנים והבינוניים 43
נספח – נתונים על התחלואה בישראל 45

תמצית

מסמך זה נכתב לקראת דיונים בוועדת הכספים בנושא תוכניות הסיוע של הממשלה לעסקים עקב משבר נגיף הקורונה?. במסמך מוצגים נתונים על המגזר העסקי בישראל, סקירה של כלי סיוע לעסקים בישראל ובמדינות מפותחות וניתוח השפעת המשבר על המגזר העסקי, בדגש על מגזר העסקים הקטנים והבינוניים.

נגיף הקורונה התפרץ בסין בחודש דצמבר 2019 ומאז נחשפו מדינות רבות לנגיף. ב-11 במרס 2020 הכריז ארגון הבריאות העולמי על התפרצות הנגיף כפנדמיה, ובעקבות כך הוטלו הגבלות במדינות רבות בעולם. הגבלות אלו הובילו להשבתה מלאה או חלקית של עסקים רבים **ולמשבר כלכלי עולמי**. בישראל היקף ההגבלות היה נרחב והן הוטלו מוקדם יחסית. ממשלות בעולם הפעילו כלי מדיניות כדי לסייע לעסקים לשרוד את תקופת הסגרים, ולהביא להאצת הכלכלה לאחר הסרתם.

ברבעון הראשון של 2020, אשר כלל את חודש מרץ 2020, שבמהלכו הוטלו ההגבלות, ירד התוצר בשיעור חד של **7.1%**. בתרשים משמאל השינוי בתוצר ובמרכיביו ברבעון הראשון של 2020 בהשוואה לממוצע של 16 הרבעונים הקודמים. המפולת במרכיבי התוצר ברבעון הראשון של 2020 היא בעיקר ב**צריכה הפרטית** (**-20.3%**), בעיקר בענפים עתירי עבודה בשכר נמוך יחסית ובעסקים קטנים ובינוניים. **היצוא** ירד באופן המתון ביותר (**-5.9%**), בעיקר בענפים עתירי עבודה בשכר גבוה יחסית ובעסקים גדולים. בעקבות ההגבלות שהוטלו על המשק, בחודשים מרץ ואפריל 2020 למעלה מ-1 מיליון עובדים הוצאו לחל"ת או פוטרו ושיעור דורשי העבודה הגיע לכ-27.8%; דורשי העבודה היו בעיקר בענפים מרובי עסקים קטנים ובינוניים כגון מסחר קמעונאי.

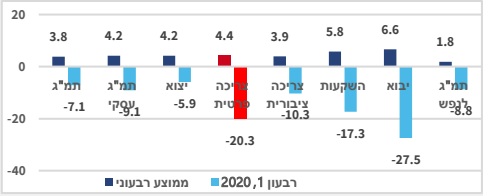

לפי התחזית של חברת דן אנד ברדסטריט, בשנת 2020 צפויים להיסגר כ-**70,000 עסקים** ותחול ירידה נטו של **כ-30,000 במספר העסקים**, כמוצג בתרשים משמאל. שיעור סגירת העסקים צפוי לגדול בכ-50%, לעומת גידול של 25% בממוצע העולמי. הסיבות העיקריות לשיעור סגירה גבוה יותר בישראל הן רמת איתנות פיננסית נמוכה יחסית, מינוף פיננסי ברמה גבוהה יחסית ותקופת ימי אשראי ממושכת יחסית; על כן, תקופת הגבלות ארוכה עשויה למוטט רבים מהעסקים. משקל העסקים הקטנים והבינוניים באשראי העסקי נאמד בכ-25.9%, לעומת 53.7%, משקלם בתוצר.

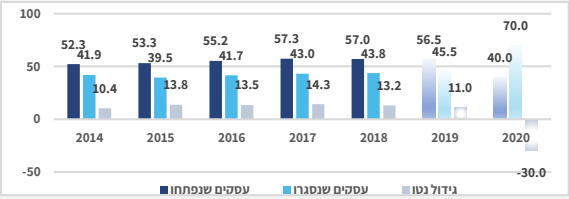

הממשלה פרסמה **תוכנית סיוע בסך של כ-102 מיליארד ש"ח**. עיקרי התוכנית הרלוונטיים **לעסקים** היו פתרונות אשראי – כ-30 מיליארד ש"ח; מענקים – כ-9.7 מיליארד ש"ח; ויתור על מיסים – כ-14.8 מיליארד ש"ח; ביטוח אשראי ספקים – כ-3.4 מיליארד ש"ח. תקציב סך התשלומים של עובדים שהוצאו לחל"ת שנכלל בתוכנית היה כ-15 מיליארד ש"ח. **עד חודש מאי 2020 הביצוע במזומן היה בסכום של כ-23 מיליארד ש"ח ושיעור הביצוע היה כ-44%**. במדינות המפותחות הונהגו כלי סיוע דומים: בכל 20 המדינות הנסקרות במסמך זה הונהגו קרנות הלוואות בערבות מדינה, ב-19 מדינות הייתה דחיית מיסים, ב-17 מדינות ניתנו מענקים לעסקים, ב-16 מדינות נקבעה אפשרות לדחיית תשלומי הלוואות, ב-11 מדינות הייתה השתתפות בשכר העובדים שהושבתו ורק בישראל הועבר תשלום דמי

אבטלה ישירות לעובדים שהושבתו. ההבדל העיקרי הוא בקרנות אשראי בערבות מדינה: בישראל שיעור הערבות הוא 15%, לעומת כ-70% ביתר המדינות. ערבות מדינה נמוכה מקשה על הבנקים לספק אשראי לעסקים בסיכון גבוה, וללא נזילות עסקים אלו עשויים להיסגר.

לפי תחזית ה-OECD, המוצגת משמאל, **על פי התרחיש המתון** שיעור הצמיחה בתוצר בישראל בשנת 2020 הוא **-6.2%**, לעומת **-7.7%** בממוצע מדינות ה-OECD. בשנת 2021 תחזית שיעור הצמיחה בישראל היא 5.7%, לעומת 4.8% בממוצע מדינות ה-OECD. **על פי התרחיש הקיצוני**, שיעור הצמיחה בישראל בשנת 2020 יהיה **-8.3%** ואילו בממוצע מדינות ה-OECD הוא יהיה **-9.3%**. ניתוח מצב העסקים הקטנים והבינוניים וסקירת כלי הסיוע בישראל ובמדינות המפותחות מעלה את המסקנות שלהלן:

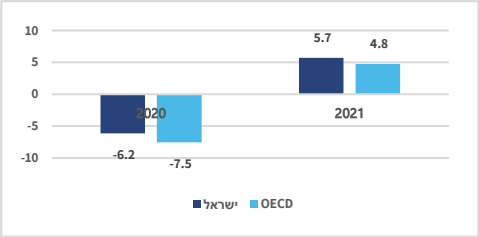

- להגבלות היתה השפעה רבה יותר על **ענפים עתירי עסקים קטנים ובינוניים** עם עובדים בשכר נמוך יחסית: מסחר קמעונאי (מלבד רשתות מזון), שירותי אוכל וכדומה.
- ענפים עתירי עובדים בשכר ועם פריון גבוה נפגעו פחות מהמשבר, עקב יכולת עובדים רבים לעבוד מהבית והיכולת להמשיך למכור ולייצא. הצריכה הפרטית (בעיקר מעסקים קטנים ובינוניים עם עובדים בשכר נמוך יחסית) ירדה ברבעון הראשון של 2020 בשיעור חד של 20.3%. היצוא (בעיקר של עסקים גדולים עם עובדים בשכר גבוה יחסית) ירד בשיעור מתון של 5.9%. יצוא שירותים של ענפי ההיי טק עלה ברבעון הראשון של 2020 בכ-13.7%. בנוסף, שינוי בדפוסי העבודה והצריכה בתקופת המשבר ולאחריה עשויים להגדיל ביקושים לטכנולוגיות בהן יש לחברות ישראליות יתרונות יחסיים.
- מגזר העסקים הקטנים והבינוניים בישראל הוא ממונף יחסית ורמת האיתנות הפיננסית שלו נמוכה יחסית לרמת האיתנות של מגזר זה במדינות המפותחות. על כן, לפי התחזיות שפורטו לעיל, פגיעת המשבר הכלכלי בעסקים קטנים ובינוניים בישראל צפויה להיות גדולה יותר לעומת המצב במדינות המפותחות, ובלימה אפשרית של פגיעה זו תלויה בכלי הסיוע של הממשלה, בעיקר הלוואות נוחות באופן גמיש ודחיית החזרי הלוואות ותשלומי מס.
- בחינת כלי הסיוע לעסקים קטנים ובינוניים בישראל בהשוואה לנעשה במדינות המפותחות מלמדת כי בישראל הכלים מצומצמים יחסית ומקשים על מתן הלוואות לעסקים שנקלעו לקשיים פיננסיים עקב הסגרים שהוטלו והירידה בביקושים. כמו כן, הכלים בישראל אינם ממוקדים דיים בשמירה על **המשך העסקת העובדים**, כמו במדינות אחרות (תוכנית Paycheck בארה"ב).
- שיעור הצמיחה בתוצר בישראל ברבעון הראשון של 2020, שבמהלכו החל המשבר, דומה לממוצע מדינות ה-OECD. לפי התחזיות, התוצר בישראל בשנת 2020 ירד בשיעור מתון יותר לעומת שיעור הירידה במדינות המפותחות, ובשנת 2021 הוא יעלה בשיעור גבוה יותר.

בישראל קיימת שנים רבות **כלכלה דואלית**: מצד אחד פועלים בה ענפים עתירי עובדים בשכר נמוך יחסית המוכרים בעיקר לשוק המקומי, ומצד שני יש בה ענפים עתירי הון ועתירי עובדים בשכר גבוה יחסית, המוכרים בעיקר ליצוא באופן ישיר או עקיף. לפיכך יש בישראל פערי שכר ופיריון גבוהים בין ענפי הכלכלה השונים. **השפעת המשבר הכלכלי היא העמקת הפערים הקיימים בין ענפי הכלכלה, בין העסקים ובין השכירים בישראל**.

נגיף הקורונה התפרץ בסין בדצמבר 2019 והתפשט למדינות רבות. ב-11 בפברואר 2020 העניק ארגון הבריאות העולמי לנגיף את השם הרשמי SARS-CoV-2 והמחלה הנגרמת מנגיף זה מכונה Covid-19. ב-28 בפברואר 2020 העלה הארגון את רמת הסיכון העולמית להתפשטות הנגיף ואת ההשלכות מכך לרמה גבוהה מאוד, וב-11 במרס 2020 הכריז על התפרצותו כפנדמיה.[1] ברבות ממדינות העולם נקבעו הגבלות על הפעילות הכלכלית במטרה לצמצם את התפשטות הנגיף. בישראל הוטלו המגבלות מוקדם יחסית למדינות אחרות ואף הוסרו מוקדם יחסית לנעשה בעולם. מספר החולים המאובחנים החדשים ירד מאמצע אפריל 2020, אולם **בסוף מאי 2020 החל שוב גידול במספר החולים החדשים וייתכן שתהיה לכך השפעה על פעילות המשק**. על פי נתונים מ-8 ביוני 2020, שיעור החולים למיליון נפש בישראל הוא **1,948**, לעומת ממוצע של **2,436** חולים ב-37 מדינות ה-OECD. שיעור המתים למיליון נפש בישראל היה **32**, בהשוואה ל-**171** בממוצע במדינות ה-OECD. בנספח פירוט נתונים על התחלואה בישראל ועל שיעור החולים והמתים למיליון נפש במדינות ה-OECD.

הגבלות אלו הובילו להשבתה מלאה או חלקית של עסקים רבים ול**משבר כלכלי עולמי**. ממשלות בעולם הפעילו כלי מדיניות כדי לסייע לעסקים לשרוד את תקופה הסגרים ולהביא להאצת הכלכלה לאחר הסרתם. במסמך נבחן את השפעות המשבר על המגזר העסקי בישראל ובכמה מדינות מפותחות, בדגש על עסקים קטנים ובינוניים, נסקור את כלי הסיוע בישראל ובמדינות המפותחות האמורות ונבחן את השפעתם.

1. הסביבה העסקית בישראל

1.1 השינוי בתוצר ומרכיביו

בתרשים 1 מוצגים נתוני התוצר המקומי הגולמי (להלן: תמ"ג) ומרכיביו בשנים 2016–2020.

תרשים 1 – נתוני תוצר מקומי גולמי ומרכיביו (אחוזים במונחים שנתיים)[2]

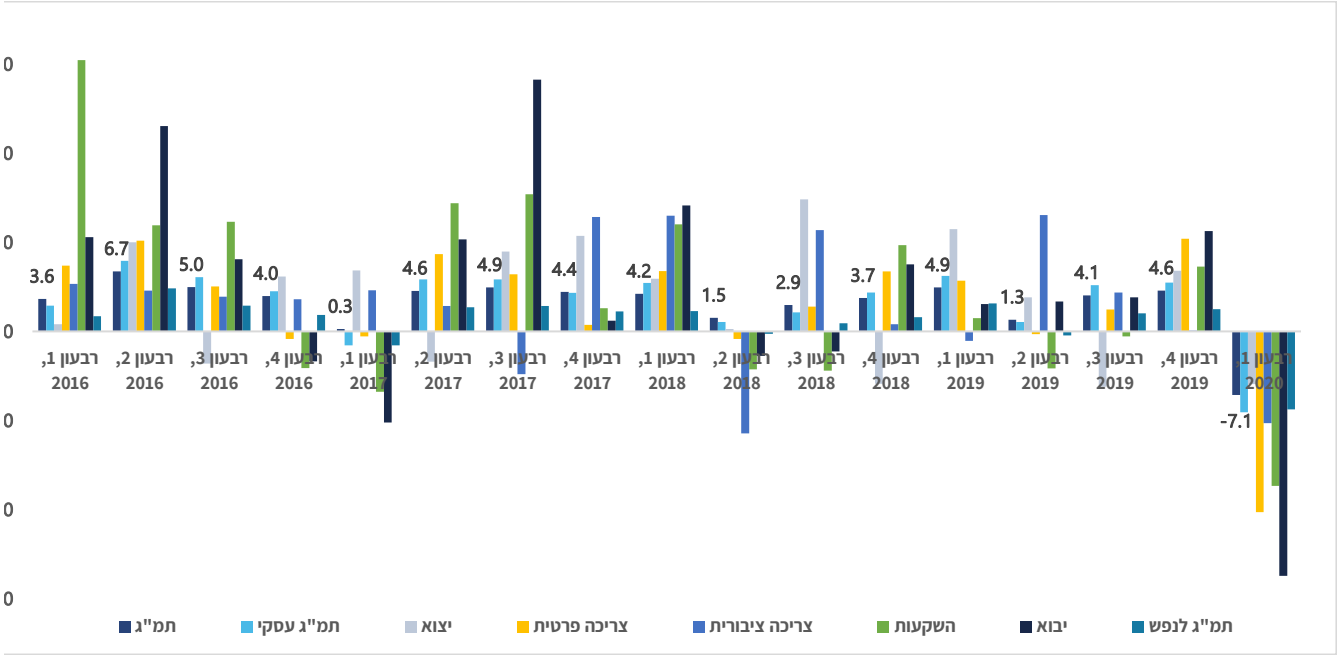

[1] World Health Organization, WHO characterizes COVID-19 as a pandemic, March 11th, 2020.

[2] הלמ"ס, חשבונות לאומיים: אומדן ראשון לרבעון הראשון של שנת 2020, לוח 2, 25 במאי 2020.

מהנתונים ניתן לראות כי ברבעון הראשון של 2020 חלה צניחה בתמ"ג ובמרכיביו, כמפורט להלן:

התמ"ג: בשנים 2016 עד 2019 עלה בכ-10.9%, ברבעון ראשון של 2020 **ירד בכ-7.1%**.

התמ"ג לנפש: בשנים 2016 עד 2019 עלה בכ-4.7%, ברבעון ראשון של 2020 **ירד בכ-8.8%.**

התמ"ג העסקי: בשנים 2016 עד 2019 עלה בכ-11.9%, ברבעון הראשון של 2020 ירד בכ-**9.1%**.

הצריכה הפרטית: בשנים 2016 עד 2019 עלתה בכ-11.4%, ברבעון הראשון של 2020 ירדה בכ-**20.3%**.

הצריכה הציבורית: בשנים 2016 עד 2019 עלתה בכ-11.4%, ברבעון הראשון של 2020 ירדה בכ-**10.3%**.

היצוא: בשנים 2016 עד 2019 עלה בכ-14.4%, ברבעון הראשון של 2020 ירד בכ-**5.9%**.

היבוא: בשנים 2016 עד 2019 עלה בכ-15.7%, ברבעון הראשון של 2020 ירד בכ-**27.5%**.

ההשקעות: בשנים 2016 עד 2019 עלו בכ-10.7%, ברבעון הראשון של 2020 ירדו בכ-**17.3%**.

תרשים 2 להלן מציג את השינוי בתוצר ובמרכיביו ברבעון הראשון של 2020, שבו, במרץ 2020, פרץ המשבר, בהשוואה לממוצע של 16 הרבעונים הקודמים.

תרשים 2 – השינוי בתוצר ובמרכיביו ברבעון ראשון של 2020 ובממוצע רבעונים קודמים[3]

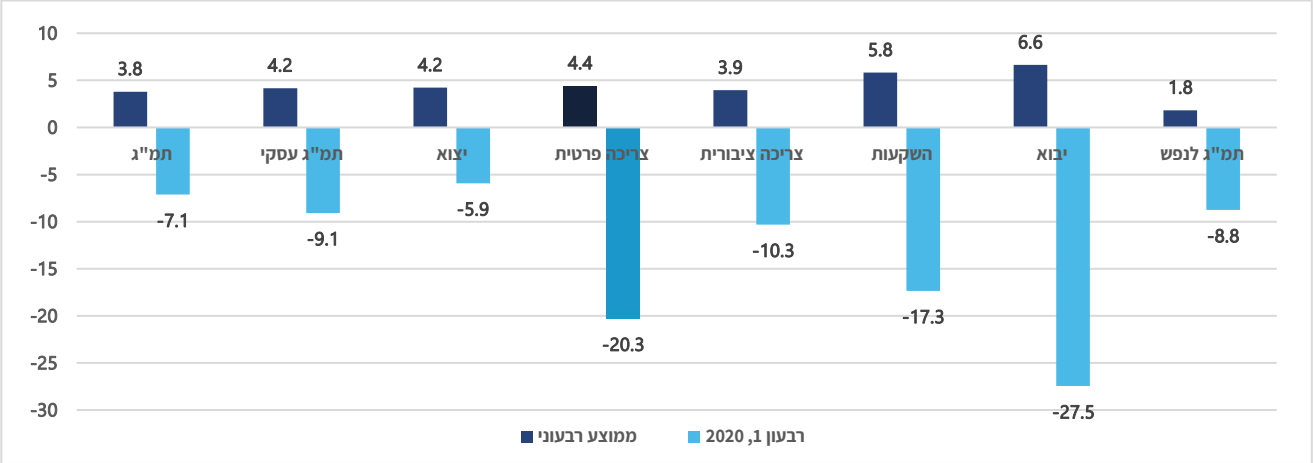

מהנתונים אפשר לראות כי המפולת במרכיבי התוצר ברבעון הראשון של 2020 היא בעיקר במרכיב **הצריכה הפרטית** (**-20.3%**), מדובר בעיקר בענפי מסחר ושירותים עתירי עבודה בשכר נמוך יחסית שפועלים בהם בעיקר עסקים קטנים ובינוניים. מאידך גיסא, במרכיב **היצוא**, שירד באופן המתון ביותר (**-5.9%**), מדובר בעיקר בענפי תעשייה ושירותים עסקיים שהם עתירי עבודה בשכר גבוה יחסית ופועלות בהם בעיקר חברות גדולות.[4] בשנים האחרונות הגידול ביצוא הוא בעיקר בתחום השירותים: יצוא השירותים עלה בשנים 2016 עד 2019 ב-**42.2%**, ומתוך זה יצוא השירותים של ענפי ההייטק (המהווה כ-60.6% מיצוא השירותים) עלה ב-**55.2%**. ברבעון הראשון של 2020 יצוא

[3] הלמ"ס, חשבונות לאומיים: אומדן ראשון לרבעון הראשון של שנת 2020, לוח 2, 25 במאי 2020.

[4] נכון לשנת 2017, משקל היצוא של 10 חברות היצוא הגדולות היה **53.3%**. מכון היצוא, דוח סיכום לשנת 2017, מרץ 2018.

השירותים ירד ב-4.4% לעומת הרבעון המקביל, בעיקר בגין ירידה בכ-28% ביצוא שירותי תיירות. **יצוא השירותים של ענפי ההייטק עלה בכ-13.7%**.[5]

1.2 ענפי הכלכלה

בתרשים 3 להלן מוצגים נתונים על מספר משרות שכיר ועל השכר הממוצע לפי ענפים בינואר 2020.

תרשים 3 – נתונים על מספר משרות שכיר ועל השכר הממוצע לפי ענפים (ינואר 2020)[6]

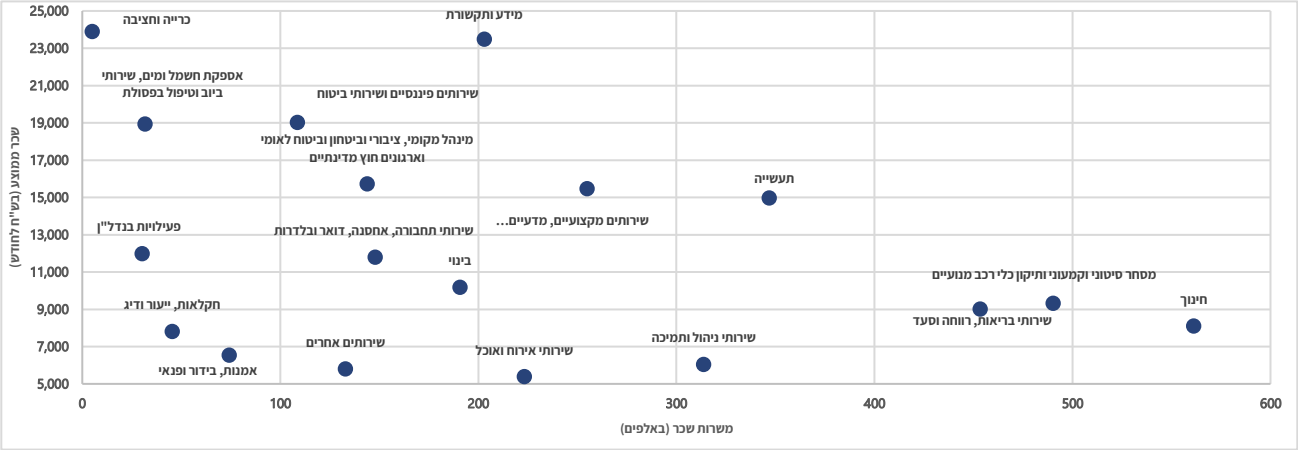

מהנתונים אפשר לראות כי בענפי **מסחר סיטוני וקמעונאי ותיקון כלי רכב מנועיים**, העתירים **עסקים קטנים ובינוניים**, יש מספר רב של משרות בשכר נמוך יחסית. בענפים כרייה וחציבה, מידע ותקשורת, שירותים פיננסיים וחשמל ומים יש מספר מועט של משרות בשכר גבוה יחסית. בתרשים 4 מוצגים משקל ענפי המשק בתוצר ושיעור השינוי בשנת 2019.

תרשים 4 – משקל ענפי המשק בתוצר ושיעור השינוי בשנת 2019[7]

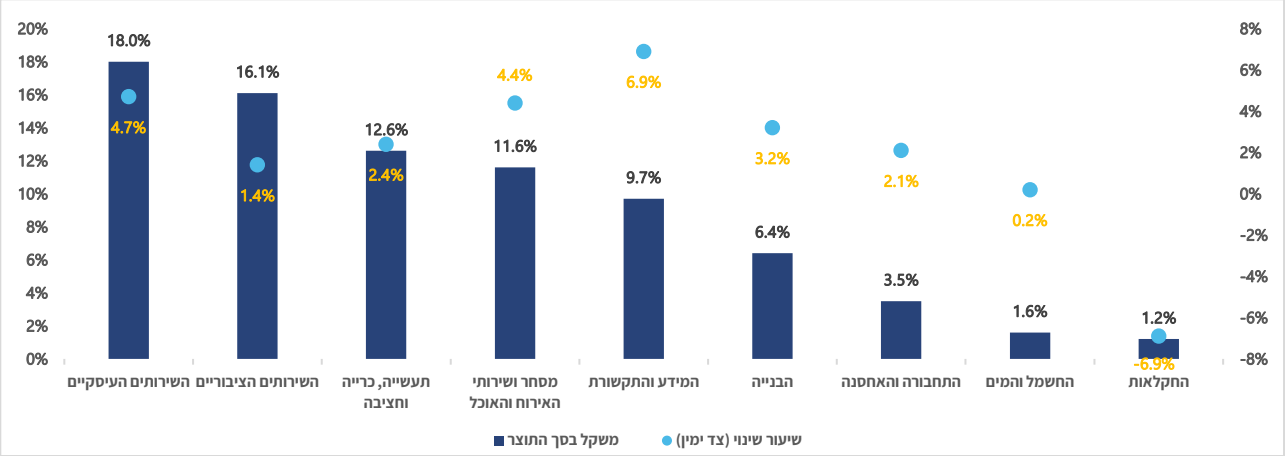

[5] הלמ"ס, יצוא שירותים – מרץ 2020, בדולרים, 4 ביוני 2020.

[6] הלמ"ס, השכר הממוצע ברוטו למשרת שכיר של עובדים ישראלים בחודש ינואר 2020, 29 במרץ 2020.

[7] בנק ישראל, דוח שנתי 2019, לוח ב'-6, עמוד 45.

מהנתונים אפשר לראות כי לענף השירותים העסקיים היה המשקל הגבוה בתוצר בשנת 2019, 18% והוא צמח ב-4.7%. ענף המידע והתקשורת, אשר משקלו בתוצר 9.7%, צמח בשיעור הגבוה ביותר **6.9%**. משקלו של ענף **מסחר ושירותי האירוח והאוכל**, העתיר עסקים קטנים ובינוניים, היה 11.6%, והוא צמח בשנת 2019 בשיעור של 4.4%.

ב-16 במרץ 2020 הוחלט על הוצאת כ-70% מעובדי המדינה לחופשת פסח מוקדמת, ומנהלי התאגידים הפרטיים הונחו לצמצם את כוח העבודה בעסקיהם ב-70%, מלבד עסקים עם פחות מ-10 עובדים. בתרשים 5 להלן מוצג מספר הנרשמים החדשים בשירות התעסוקה בחודשים ינואר עד אפריל 2020.

תרשים 5 – מספר הנרשמים החדשים בשירות התעסוקה בתקופת המשבר[8]

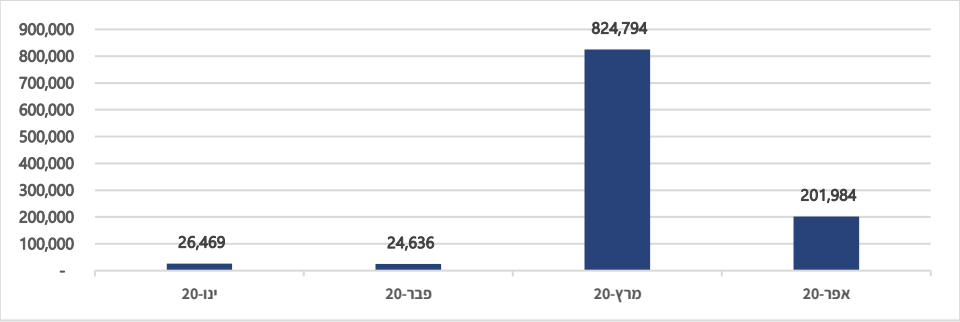

מהתרשים אפשר לראות כי בחודשים מרץ-אפריל 2020 נרשמו מעל למיליון דורשי עבודה. בחודש ינואר 2020, ערב המשבר, שוק העבודה היה בגאות: שיעור ההשתתפות בכוח העבודה (בני 25–64) היה **80.5%** ושיעור האבטלה היה **3.3%**.[9] בתרשים 6 מוצגת התפלגות מבקשי העבודה החדשים בעשרת הענפים העיקריים בחודשים ינואר עד מרץ 2020.

תרשים 6 – התפלגות מבקשי העבודה החדשים בעשרת הענפים העיקריים[10]

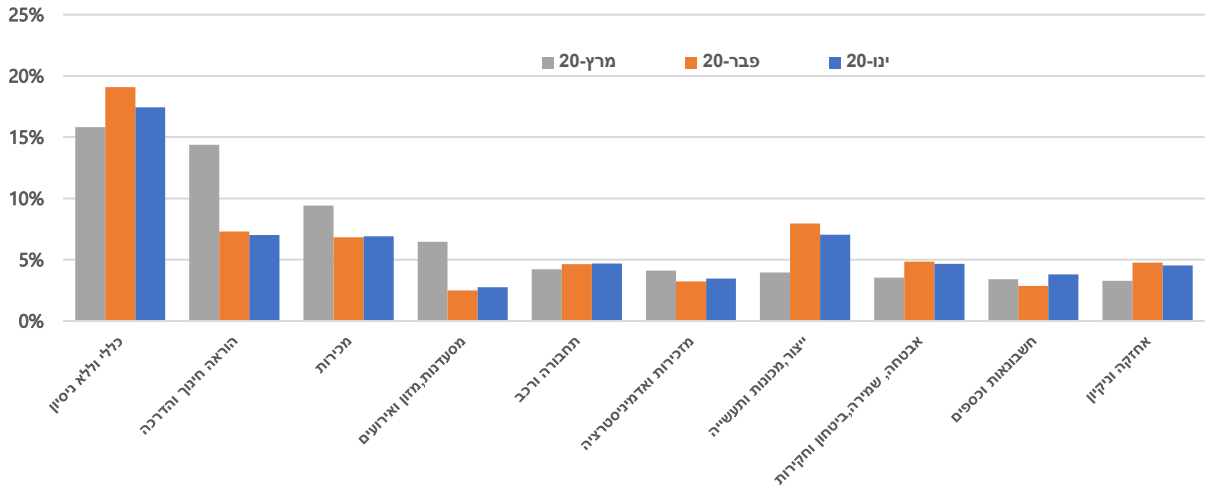

[8] שירות התעסוקה, הנרשמים החדשים בשירות התעסוקה במשבר הקורונה, 25 במאי 2020.

[9] הלמ"ס, ירחון סקר כוח אדם – ינואר 2020, 24 פברואר 2020.

[10] שירות התעסוקה, תמונת מצב, ד"ר אופיר פינטו, סמנכ"ל מחקר ותכנון, 6 באפריל 2020.

ניתן לראות שחל גידול במספר מבקשי העבודה בענפים שבהם השכר נמוך יחסית והם עתירי עסקים קטנים ובינוניים, כגון מכירות ומסעדות. העובדים בענפים שבהם השכר גבוה יחסית נפגעו פחות במשבר, הן בשל היותם חיוניים (חשמל, מים, שירותים פיננסיים) והן בשל יכולתם לעבוד מהבית (מידע ותקשורת, ענפי הייטק).

1.3 עסקים קטנים ובינוניים

1.3.1 דמוגרפיה ושיעור הישרדות

תרשים 7 להלן מציג את מספר העסקים שנפתחו, מספר העסקים שנסגרו ואת השינוי נטו במספר העסקים בשנים 2014–2020.

תרשים 7 – דמוגרפיה של עסקים (באלפים, 2014–2020)[11]

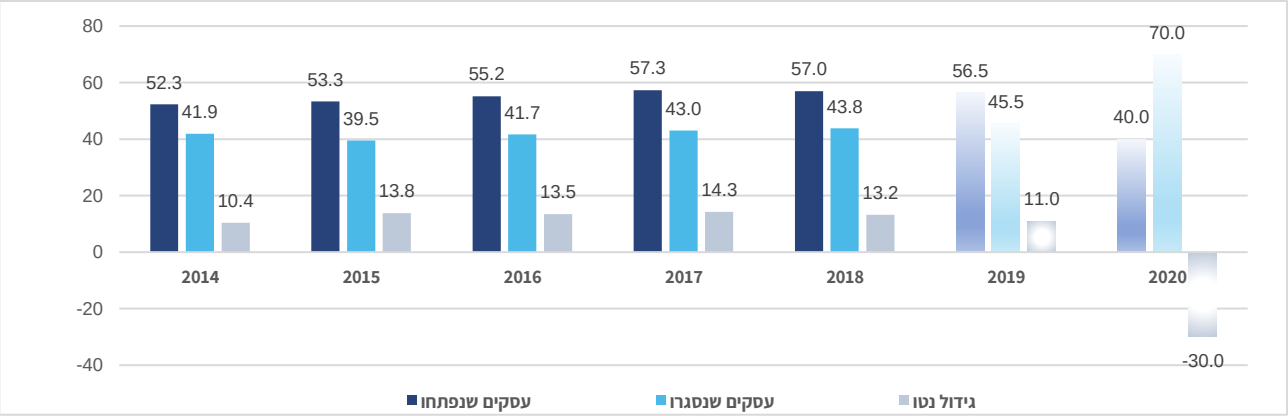

כפי שמוצג בתרשים, בשנת 2018 נפתחו **כ-57 אלף** עסקים, נסגרו **כ-43.8 אלף** עסקים והשינוי נטו היה גידול של כ-**13.2 אלף** עסקים. בשנים 2014–2018 גדל מספר העסקים שנפתחו **ב-8.9%**, מספר העסקים שנסגרו גדל **ב-4.5%** והשינוי נטו גדל **ב-26.6%**. על פי תחזית של דן אנד ברדסטריט, בשנת 2020 **ייסגרו כ-70 אלף עסקים, ייפתחו כ-40 אלף עסקים חדשים והשינוי נטו יהיה ירידה של כ-30 אלף עסקים**. תרשים 8 להלן מציג את שיעור ההישרדות של עסקים שנולדו בשנת 2009 במשך עשר שנים.

תרשים 8 – שיעור ההישרדות של עסקים שנולדו בשנת 2009[12]

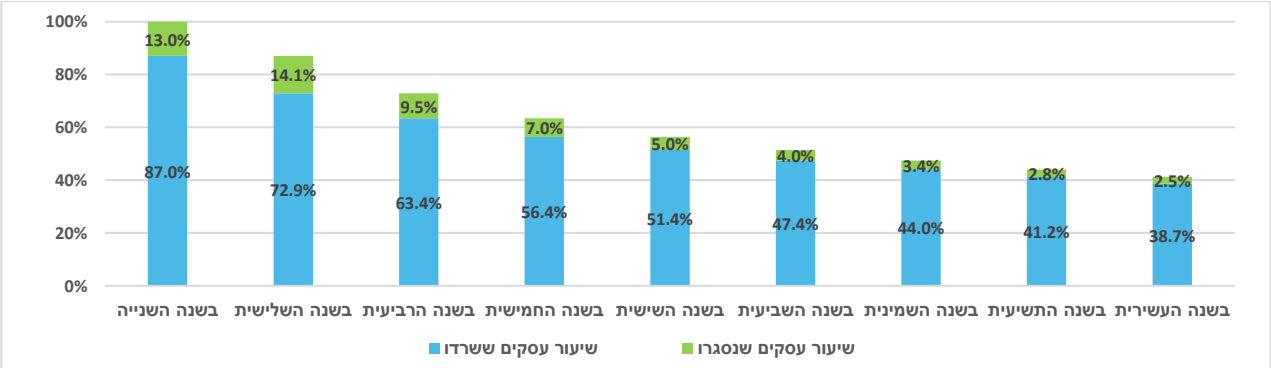

[11] הלמ"ס, דמוגרפיה של עסקים – מקבץ נתונים סטטיסטיים ממרשם העסקים, 2011–2017, 25 ביולי 2019; הלמ"ס, דמוגרפיה של עסקים – שרידות ותנועות של עסקים – 2016-2018, 28 ביולי 2019. שנים 2019 ו-2020 תחזית של דן אנד ברדסטריט, ניתוח מיוחד: השפעת משבר הקורונה על המשק, 17 במאי 2020.

[12] הלמ"ס, דמוגרפיה של עסקים – שרידות ותנועות של עסקים – 2016-2018, 28 ביולי 2019.

מהתרשים ניתן לראות כי חמש שנים לאחר פתיחת העסק שורדים כ-**56.4%** מהעסקים ועשר שנים לאחר פתיחתו שורדים כ-**38.7%** מהעסקים.

1.3.2 משקל עסקים קטנים ובינוניים בתעסוקה, בתוצר ובאשראי

בלוח 1 להלן מוצגים מספר העסקים ומספר המשרות לפי גודל, בשנת 2018. במונח "עסקים קטנים ובינוניים" במסמך נכללים כל העסקים שאינם גדולים.

לוח 1 – מספר עסקים ומשרות לפי גודל (באלפים, 2018)[13]

גודל עסק	מספר עסקים	משקל	מספר משרות	משקל
עצמאים	297.7	51.9%	297.7	9.4%
1-4 מועסקים (זעירים)	189.1	33.0%	354.5	11.2%
5-19 מועסקים (קטנים)	66.4	11.6%	584.9	18.4%
20-99 מועסקים (בינוניים)	17.5	3.1%	678.6	21.4%
מעל 100 מועסקים (גדולים)	3.1	0.5%	1,256.2	39.6%
סך הכול	**573.9**	**100.0%**	**3,171.9**	**100.0%**

מהלוח ניתן לראות כי בשנת 2018 מספר העסקים היה **כ-573.9 אלף**, מתוכם 99.5% היו עסקים קטנים ובינוניים. מספר המשרות בעסקים הקטנים והבינוניים היה כ-**1.92** מיליון – כ-60.4% מכלל המשרות. תרשים 9 להלן מציג את התפלגות התוצר העסקי בשנת 2016 לפי גודל העסק.

תרשים 9 – התפלגות התוצר העסקי לפי גודל העסק (במיליארדי ש"ח, 2016)[14]

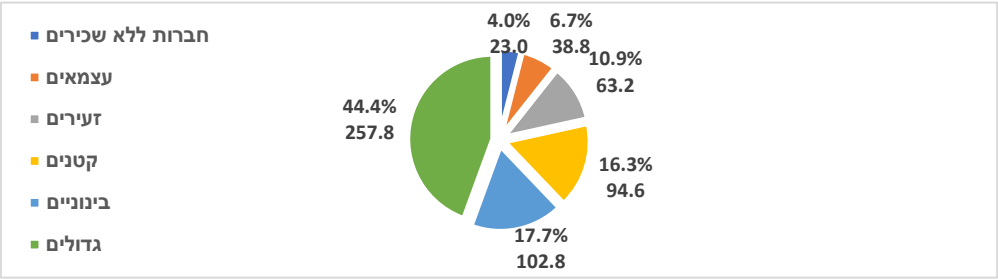

מהתרשים ניתן לראות כי התוצר העסקי בשנת 2016 הסתכם ב**כ-580 מיליארד ש"ח**; **44.4%** ממנו היו מעסקים גדולים, **17.7%** – מעסקים בינוניים, **16.3%** – מעסקים קטנים, **10.9%** – מעסקים זעירים **6.7%** – מעצמאים ו-**4%** – מחברות ללא שכירים. לוח 2 להלן מציג את יתרות האשראי הבנקאי לעסקים לפי גודל העסק בשנים 2016–2019.

לוח 2 – יתרות האשראי הבנקאי לפי גודל עסק (במיליארדי ש"ח, 2016–2019)[15]

שנה	עסקים זעירים		עסקים קטנים		עסקים בינוניים		עסקים גדולים		סך הכול
	יתרת אשראי	% מסך הכול	יתרת אשראי	% מסך הכול	יתרת אשראי	% מסך הכול	יתרת אשראי	% מסך הכול	
2016	76.6	19.9%	78.1	20.3%	65.1	16.9%	205.8	48.3%	425.7
2017	84.2	18.7%	80.3	17.8%	67.7	15.1%	217.5	48.4%	449.8

[13] הסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים, דוח תקופתי – מצב העסקים הקטנים והבינוניים בישראל 2020, 2020.

[14] שם. הנתון מבוסס על עיבוד מיוחד אשר הלמ"ס מכינה לסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים ומציג את הערך המוסף של עסקים לפי גודל.

[15] בנק ישראל, הפיקוח על הבנקים, לוח ד'-10 – יתרת האשראי לציבור לפי מגזרי פעילות פיקוחיים (לפני הפרשה להפסדי אשראי), 12 במאי 2020. החלוקה לגודל עסק היא לפי מחזור שנתי ובהתאם ל**הגדרות** **הסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים** – **עסקים זעירים** – עד 2 מיליון ש"ח, **עסקים קטנים** – 2-25 מיליון ש"ח, **עסקים בינוניים** – 25-100 מיליון ש"ח, **עסקים גדולים** – מעל 100 מיליון ש"ח.

שנה	עסקים זעירים		עסקים קטנים		עסקים בינוניים		עסקים גדולים		סך הכול
	יתרת אשראי	% מסך הכול	יתרת אשראי	% מסך הכול	יתרת אשראי	% מסך הכול	יתרת אשראי	% מסך הכול	
2018	85.8	17.7%	82.5	17.0%	72.1	14.9%	244.1	50.4%	484.4
2019	85.0	17.0%	81.3	16.2%	74.0	14.8%	260.1	52.0%	500.3
שינוי	**10.9%**		**4.0%**		**13.7%**		**26.4%**		**17.5%**

כלומר, בשנת 2019 יתרות האשראי הבנקאי לעסקים התפלגו באופן כך: עסקים זעירים – **כ-76.6 מיליארד ש"ח** (17%), עסקים קטנים – **כ-81.3 מיליארד ש"ח** (16.2%), עסקים בינוניים – **כ-74 מיליארד ש"ח** (14.8%) ועסקים גדולים – **כ-260.1 מיליארד ש"ח** (52%). בשנים 2016–2019 חל גידול ביתרות האשראי: **10.9%** לעסקים זעירים, **4%** לעסקים קטנים, **13.7%** לעסקים בינוניים ו-**26.4%** לעסקים גדולים. בסך הכול גדלו יתרות האשראי ב-**17.5%**. מכך עולה כי **בשנים 2016–2019 גדל משקל האשראי לעסקים גדולים** בכלל האשראי הבנקאי לעסקים. לוח 3 להלן מציג אומדן של משקל האשראי לעסקים והתוצר העסקי לפי גודל עסק.

לוח 3 – אומדן משקל האשראי העסקי והתוצר העסקי לפי גודל (במיליארדי ש"ח, 2016)[16]

גודל העסק	אשראי עסקי	משקל	תוצר עסקי	משקל	יחס תוצר/אשראי
זעירים	76.6	9.0%	102.1	18.3%	1.33
קטנים	78.1	9.2%	94.6	17.0%	1.21
בינוניים	65.1	7.7%	102.8	18.5%	1.58
גדולים	629.4	74.1%	257.8	46.3%	0.41
סך הכול	**849.3**	**100%**	**557.3**	**100%**	**0.66**

מהלוח ניתן לראות כי משקל העסקים הקטנים והבינוניים באשראי העסקי נאמד ב-**25.9%**, ואילו משקלם בתוצר היה כאמור **53.7%**. היחס תוצר–אשראי של עסקים קטנים הוא **1.21**, לעומת **0.41** במגזר העסקים הגדולים ו-**0.66** בסך המגזר העסקי. קרי, **משקלם של העסקים הקטנים באשראי העסקי נמוך ממשקלם בתוצר העסקי**. אשראי משמש לשתי מטרות עיקריות: **הון חוזר** לגישור בין זמן תקבולים מלקוחות לבין זמן תשלומים לספקים – אשראי מועט מדי עשוי להביא לשרידות נמוכה, בעיקר במצבי משבר; **השקעות** בפיתוח, בהון ובשיווק – אשראי מועט מדי עשוי להקשות על צמיחת העסק ולהוביל לפריון עבודה נמוך.

ימי אשראי הם הימים בין אספקת המוצר או השירות ועד קבלת התשלום בפועל, כלומר השלב שבו לקוחות, בעיקר עסקיים, מעבירים את התשלום על הסחורה או השירות לספקים. הפרש הזמן בין התשלום לספקים לבין קבלת התשלום מהלקוחות, מגדיל את הצורך של עסקים קטנים ובינוניים באשראי הנקרא **הון חוזר**. על פי הסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים, **כ-32%** מהעסקים הקטנים והבינוניים דיווחו כי הצורך שלהם באשראי נובע **ממחסור בהון חוזר**.[17]

ב-30 במרץ 2017 חוקק **חוק מוסר תשלומים לספקים, התשע"ז–2017**. בחוק נקבעו ימי האשראי המותרים עבור בכל מגזר במשק:[18]

- **משרדי ממשלה** – שוטף פלוס 30, ובעסקאות בנייה ותשתיות – שוטף פלוס 70.

[16] שם. בחישוב התוצר העסקי הופחת חלקן של חברות ללא שכירים כיוון שלא ניתן לסווגם לקבוצת גודל עסק מסויימת ולכן סך התוצר העסקי שונה מהנתון בתרשים 9. בנק ישראל, סטטיסטיקה, לוח יתרות האשראי במשק, יתרות לדצמבר בכל שנה, כניסה: 3 ביוני 2020. האשראי העסקי החוץ בנקאי בדצמבר 2016 היה כ-423 מיליארד ש"ח, והאומדן מבוסס על הנחה לפיה כולו ניתן לעסקים גדולים.

[17] הסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים, דוח תקופתי – מצב העסקים הקטנים והבינוניים בישראל 2020, 2020, עמ' 70.

[18] **שוטף פלוס** – השוטף הוא 1 בחודש העוקב לקבלת החשבונית והפלוס הוא מספר ימי האשראי הנוספים.

- **רשויות מקומיות** – שוטף פלוס 45, ובעסקאות בנייה ותשתיות – שוטף פלוס 80.
- **גופים ציבוריים** – שוטף פלוס 45, אלא אם כן נקבע אחרת בחוזה ההתקשרות לאור אופייה המיוחד של ההתקשרות או אם המועד האחר לתשלום אינו בלתי הוגן באופן חריג.
- **המגזר העסקי** – שוטף פלוס 45, אלא אם כן נקבע אחרת בחוזה ההתקשרות לאור אופייה המיוחד של ההתקשרות או אם המועד האחר לתשלום אינו בלתי הוגן באופן חריג.

לוח 4 להלן מציג את ממוצע ימי **הפיגור** בתשלום לפי מגזר בשנים 2017 ו-2019.

לוח 4 – ממוצע ימי פיגור בתשלום לפי סוג לקוח[19]

מגזר	2017			2019		
	ממוצע ימי פיגור	ממוצע ימי פיגור בקרב עסקים שמדווחים על כך	שיעור עסקים שמדווחים על פיגור בתשלום	ממוצע ימי פיגור	ממוצע ימי פיגור בקרב עסקים שמדווחים על כך	שיעור העסקים שמדווחים על פיגור בתשלום
עסקי	27	53	56%	28	61	47%
ציבורי	37	74	53%	27	52	57%

מהלוח ניתן לראות כי מאז כניסת החוק לתוקף חל שיפור משמעותי בימי הפיגור בתשלום במגזר הציבורי, מממוצע של **27 ימים** בשנת 2019 לממוצע של **37 ימים** בשנת 2017 – ירידה של **27%**. במגזר העסקי נראה כי לא חל שינוי בממוצע ימי הפיגור בתשלום אך שיעור נמוך יותר של עסקים מדווחים על פיגור בתשלומים. בתרשים 10 להלן מוצגים ימי האשראי בהסכמה ובפיגור בממוצע ב-29 מדינות באירופה, לפי סוג לקוח.

תרשים 10 – ימי האשראי בהסכמה ובפיגור בממוצע ב-29 מדינות באירופה[20]

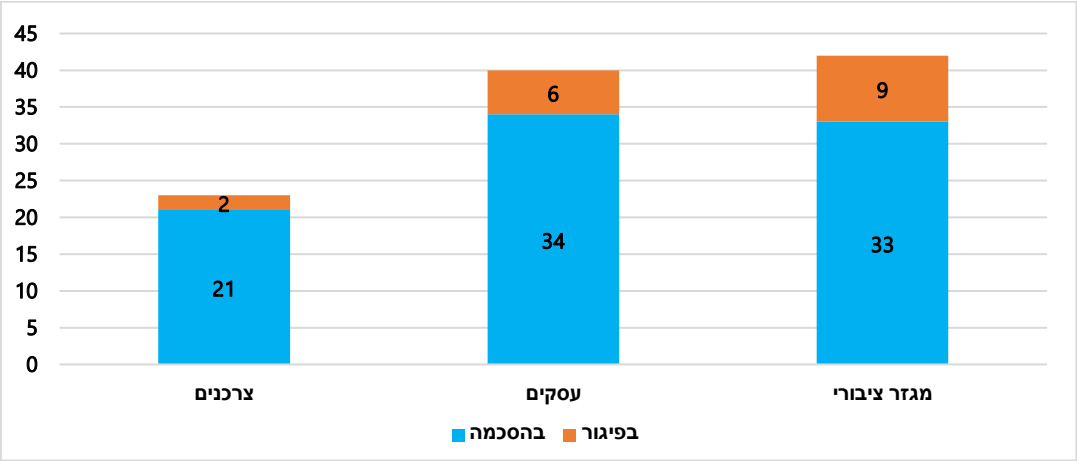

מהתרשים ניתן לראות כי מספר ימי האשראי בממוצע במדינות באירופה הוא 42 ימי אשראי למגזר הציבורי – 33 בהסכמה ו-9 בפיגור, 40 ימים לעסקים – 34 בהסכמה ו-6 בפיגור ו-23 ימים לצרכנים – מהם 2 ימים בפיגור. אם כן, **מספר ימי האשראי בפיגור במגזר הציבורי בישראל הוא 27 לעומת 9 באירופה, ומספר הימים במגזר העסקי**

[19] הסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים, דוח תקופתי – מצב העסקים הקטנים והבינוניים בישראל 2020, 2020, עמ' 79.

[20] Intrum, European Payment Report 2019, accessed: 7 June 2020.

המדינות הן: אוסטריה, בלגיה, בוסניה-הרצגובינה, בולגריה, קרואטיה, צ'כיה, דנמרק, אסטוניה, פינלנד, צרפת, גרמניה, יוון, הונגריה, אירלנד, איטליה, לטביה, ליטא, הולנד, נורבגיה, פולין, פורטוגל, רומניה, סרביה, סלובקיה, סלובניה, ספרד, שוודיה, שווייץ, ובריטניה.

בישראל הוא 28 לעומת 6 באירופה. תקופת ימי אשראי ממושכת עשויה להגדיל את הצורך של העסקים באשראי ולהקשות על עסקים קטנים ובינוניים, שכן אף עסקים רווחיים עשויים להיקלע לקשיים פיננסיים בשל עיכוב בתשלומים נכנסים.

1.3.3 תחזיות בדבר השפעת המשבר על עסקים קטנים ובינוניים

בסוף מרץ 2020 ערכה הלמ"ס סקר לבחינת דפוסי התעסוקה בתקופת משבר נגיף הקורונה. הסקר נעשה בחמישה ענפים מרכזיים, כמוצג בתרשים 11 להלן.

תרשים 11 – מצב התעסוקה בעת התפשטות הנגיף קורונה, לפי ענף כלכלי[21]

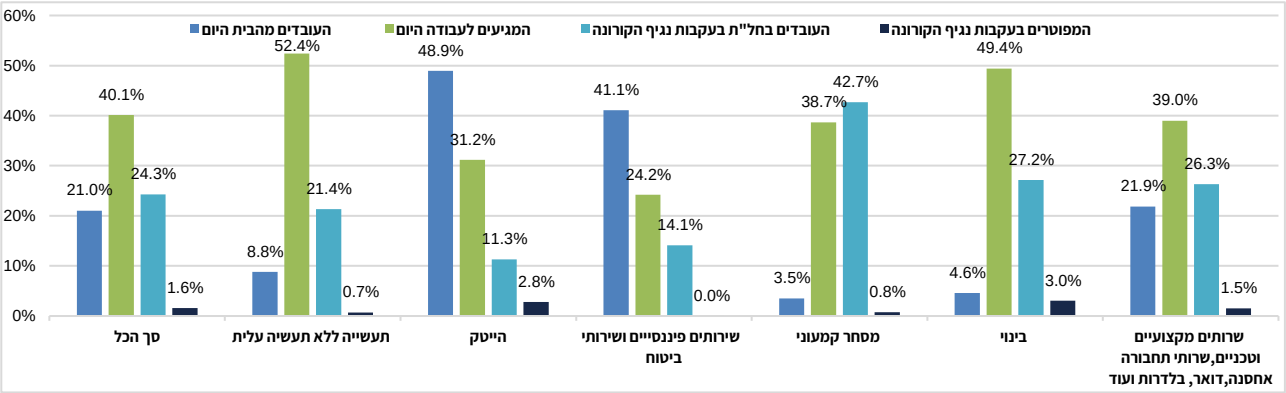

ניתן לראות כי בממוצע 40% מהעובדים הגיעו לעבודה, 21% עבדו מהבית ובסך הכול **61% עבדו**. משקל העובדים מהבית בענפי ההייטק (48.9%) והשירותים הפיננסיים (41.1%) גבוה יחסית. משקל העובדים מהבית בענפי **המסחר הקמעונאי** (3.5%), הבינוי (4.6%) והתעשייה ללא תעשייה עילית (8.8%) נמוך יחסית. 24.3% מהעובדים הוצאו לחל"ת, **בעיקר בענף המסחר הקמעונאי (42.7%)**.

כ-47% מהעסקים העריכו כי יוכלו להמשיך לתפקד עוד חודש במצב הזה, 32% העריכו כי יוכלו להמשיך עוד 3 חודשים, 8% – עד חצי שנה ו-13% – יותר מחצי שנה. בחלוקה לענפים, לענפי השירותים הפיננסים וההייטק יש היכולת הגבוהה ביותר לצלוח את המשבר במצב הנוכחי לאורך זמן, ולעומתם ענפי הבינוי **והמסחר הקמעונאי נמצאים בסיכון הגבוה ביותר.**

לפי ממצאי סקר מצב העסקים שערכה הלמ"ס בתחילת יוני 2020, בענפים רבים עובדים שהיו בחל"ת חזרו לעבודה. בענף המזון והמשקאות, העתיר עסקים קטנים, שיעור החזרה לעבודה היה הנמוך ביותר ושיעור הפגיעה בפדיון היה גבוה יחסית.[22]

[21] הלמ"ס, תוצאות סקר מצב העסקים בעת התפשטות נגיף הקורונה (גל שני), 5 באפריל 2020.

[22] הלמ"ס, תוצאות סקר מצב העסקים בעת התפשטות נגיף הקורונה (גל 5), 10 ביוני 2020.

לפי תחזית של חברת הייעוץ הבין-לאומית **CofaceBdi**,[23] בשנת 2020 יחול ברחבי העולם גידול ניכר במספר העסקים שייסגרו בגין המשבר הכלכלי העולמי, כמוצג בתרשים 12 להלן.

תרשים 12 – שיעור הגידול בכמות סגירת העסקים במדינות שונות בשנת 2020[24]

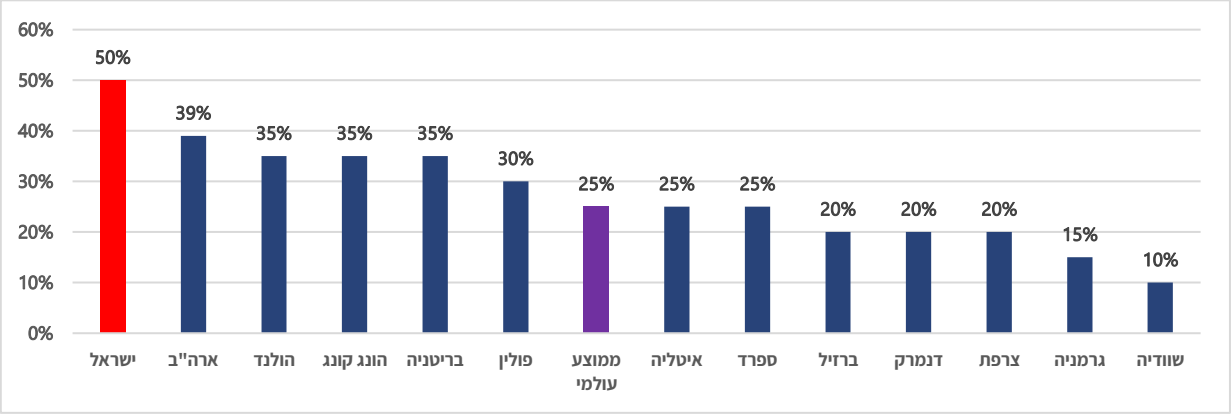

מהתרשים אפשר ללמוד שלפי התחזית בישראל מספר העסקים שייסגרו בגין המשבר יגדל בכ-**50%**, שיעור גבוה לעומת מדינות אחרות ולעומת הממוצע העולמי – 25%. הסיבות לשיעור הגידול הגבוה כאמור של עסקים שייסגרו לעומת מדינות מפותחות הן כלהלן:

- **מינוף ממוצע גבוה** יחסית;
- **תקופת ימי אשראי ממושכת יחסית** (מוסר תשלומים), ראו לוח 4 ותרשים 10 לעיל;
- שיעור גבוה של פתיחת עסקים בישראל (יזמות גבוהה), אולם חלקם נפתח **ללא בסיס פיננסי יציב**, ועל כן מתאפיין ברמת שרידות נמוכה יחסית במצבי משבר.

2. כלי הסיוע של הממשלה לעסקים בישראל בעקבות משבר הקורונה

כלי מדיניות לסיוע למשקי בית ולעסקים לשרוד בתקופת ההגבלות ולהגיע לצמיחה לאחר הסרתן נחלקים לכלים **פיסקליים** ולכלים **מוניטריים**. הכלים הפיסקליים נתונים בידי הממשלה בניהול משרד האוצר והשימוש בהם בטווח הקצר נעשה באמצעות הגדלת ההוצאות והקטנת ההכנסות. הכלים המוניטריים נמצאים בידי בנק ישראל, שבשעת משבר מפעיל מדיניות מוניטרית מרחיבה להגדלת הנזילות במשק.

2.1 כלים פיסקליים

2.1.1 פירוט הכלים

ב-30 במרץ 2020 פרסמה הממשלה תוכנית לסיוע להתמודדות עם המשבר בסכום כולל של כ-**80 מיליארד ש"ח**. עיקרי התוכנית לעסקים מפורטים להלן:[25]

---

[23] חברת BDI, משבר הקורונה יביא לקריסה של כ-25,000 עסקים בישראל עד סוף השנה, כניסה: 4 ביוני 2020.

[24] שם.

[25] הממשלה ה-34, החלטה מס' 5013, 24 אפריל 2020, אישור התוכנית המפורטת בהתאם לחוק יסוד: משק המדינה (תיקון מס' 10 והוראת שעה לשנת 2020)

- **פתרונות אשראי לעסקים**, לרבות הלוואות בערבות מדינה על ידי קרנות ייעודיות לעסקים על מנת לסייע בקושי תזרימי ופתרונות מימון בשיתוף גופים מוסדיים לחברות הייטק וקרן לענפים בסיכון; עלות תקציבית של כ-2.25 מיליארד ש"ח.[26]
- מענקי סיוע לעסקים ולעצמאים העומדים בתבחינים. מענק אחד מוקצה לסיוע במימון הוצאות קבועות לעסקים שנפגעו.[27] שני מענקים הם עבור העצמאים שבעסקיהם חלה **ירידה של 25%** לפחות במחזור העסקאות בתקופת המשבר לעומת אשתקד.
- **הקלות בתשלומי ארנונה לעסקים** בהיקף של כ-2.85 מיליארד ש"ח.[28]

ב-24 במאי 2020 החליטה הממשלה על הרחבת תוכנית הסיוע לכ-**102 מיליארד ש"ח**:[29]

- **תוכנית לעידוד התעסוקה בהיקף של כ-6 מיליארד ש"ח** – מענק למעסיקים בסך 7,500 ש"ח בגין כל עובד שיוחזר מ-1 ביוני 2020, ו-3,500 ש"ח בגין כל עובד שהוחזר מ-1 במאי 2020 ועד 1 ביוני 2020. המענק ישולם לעסקים בארבע פעימות החל בחודש יולי 2020. אין הגבלה של סכום המענק. המענק יינתן בגין עובד ששכרו מעל 3,300 ש"ח. בנוסף, על מנת לתמוך בתעשייה בישראל, יוקצה סך של 500 מיליון ש"ח להכשרות מקצועיות בענפי תעשייה בעלי פריון גבוה.[30]
- כלי מימון לחברות הייטק בהיקף של כ-2 מיליארד ש"ח.
- מתן ערבות מדינה לביטוח אשראי ספקים בהיקף של כ-750 מיליון דולר.
- הקמת קרן מיוחדת להלוואות בערבות מדינה **המיועדת לענפים עם סיכון גבוה**. היקף הקרן הוא **4 מיליארד ש"ח**, ערבות המדינה תהיה 2.4 מיליארד ש"ח, כלומר **60%**, וההלוואות יינתנו לעסקים קטנים ובינוניים שהיקף מחזורם ירד ב-50% לפחות בתקופת המשבר בהשוואה לתקופה המקבילה ב-2019.
- הגדלת קרן ההלוואות בערבות המדינה לעסקים קטנים ובינוניים מ-8 מיליארד ש"ח ל-14 מיליארד ש"ח. ב-2 ביוני 2020 פנה שר האוצר לוועדת הכספים בבקשה לאשר ערבות נוספת, של 600 מיליון ש"ח, אשר תאפשר את הגדלת הקרן בעוד 4 מיליארד ש"ח, ל-**18 מיליארד ש"ח**.
- הרחבת המענה התקציבי למשרדי הממשלה, השקעה בהון האנושי הנדרש לשוק העבודה ותגבור הכשרות מקצועיות, תהליכי השמה ואבחון תעסוקתי;

---

[26] נעם בוטוש, סיוע לעסקים באמצעות קרנות הלוואה בערבויות מדינה להתמודדות עם משבר נגיף הקורונה, מרכז המחקר והמידע של הכנסת, אפריל 2020.

[27] הממשלה ה-34, החלטה מס' 5014, 24 באפריל 2020, תקנות שעת חירום (נגיף הקורונה החדש)(מענק סיוע לעצמאים ולשכירים בעלי שליטה בחברת מעטים), התש"ף–2020.

[28] משרד האוצר, מרחיבים את חבילת הצעדים הכלכליים לכ-100 מיליארד ש"ח הממשלה אישרה את הרחבת תוכנית הסיוע הכלכלית למשק ב-14 מיליארד ש"ח נוספים, 24 במאי 2020.

[29] משרד האוצר, אגף התקציבים, מצגת התמודדות עם נגיף הקורונה, דוא"ל 1 ביוני 2020. משרד האוצר, מרחיבים את חבילת הצעדים הכלכליים לכ-100 מיליארד ש"ח הממשלה אישרה את הרחבת תוכנית הסיוע הכלכלית למשק ב-14 מיליארד ש"ח נוספים, 24 במאי 2020. הצעת חוק־יסוד: משק המדינה (תיקון מס' 10 והוראת שעה לשנת 2020) (תיקון).

[30] משרד האוצר, תוכנית שר האוצר ישראל כ"ץ לעידוד התעסוקה יוצאת לדרך, 26 במאי 2020. ב-9 ביוני 2020 אישרה ועדת הכספים את הצעת חוק לקריאה שנייה ושלישית. ועדת הכספים, חדשות הוועדה, ועדת הכספים אישרה לקריאה שנייה ושלישית: תמריץ כספי למעסיקים שיחזירו עובדים שהוצאו לחל"ת, 9 ביוני 2020,

ב-1 ביוני 2020 החליט שר האוצר לאשר לענף התיירות והמלונאות סיוע בסך של **300 מיליון ש"ח**.[31] ב-2 ביוני 2020 החליט שר האוצר לסייע למוסדות התרבות ותעשיית הקולנוע ב-**200 מיליון ש"ח**.[32]

2.1.2 יישום הכלים

מימון התוכנית הכלכלית הוא מגורמים אלו: תקציב המדינה; אשראי ויתור על הכנסות; תשלומי המוסד לביטוח לאומי (דמי אבטלה לעובדים בחל"ת). בלוח 5 להלן נתונים על ביצוע התוכנית בחודשים מרץ עד מאי 2020.

לוח 5 – נתוני ביצוע תוכנית הסיוע בחודשים מרץ–מאי 2020 (במיליוני ש"ח)[33]

סעיף	תקציב המדינה	אשראי ותזרים	ביטוח לאומי	סך תוכנית	ביצוע במזומן מרץ-מאי	אחוז ביצוע מזומן	התקשרויות והתחייבויות	אחוז ביצוע כולל
סך מענה בריאותי אזרחי	**12,124**			**12,124**	**2,358**	**19%**	**4,427**	**56%**
סך האצה ופיתוח המשק	**3,536**			**3,536**	**273**	**8%**	**689**	**27%**
המשכיות עסקית – סיוע לעצמאים (רשות המסים)	3,800			3,800	2,638	69%	65	71%
המשכיות עסקית – סיוע לעסקים (רשות המסים)	5,200			5,200	952	18%	94	20%
סיוע להתאמות משרד הבריאות (משרד הכלכלה)	700			700				
ביטול תשלומי ארנונה ורשויות מקומיות	2,800			2,800	2,573	92%	6	92%
הלוואות בערבות מדינה קרן עסקים גדולים (משרד האוצר והבנקים)		6,000		6,000	250	4%		4%
הלוואות בערבות מדינה קרן עסקים קטנים ובינוניים (משרד האוצר והבנקים)		14,000		14,000	12,075	86%		86%
ביטוח אשראי ספקים ואשראי נוסף		3,425		3,425	768	22%		22%
קרנות מנוף (משרד האוצר)		4,500		4,500				
מזה: עלות תקציבית של פתרונות אשראי	2,250	-2,250						
דחיות תשלומים (רשות המיסים ואחרים)		9,000		9,000	3,834	43%		43%
החזר מקדמות (רשות המיסים)		3,000		3,000				
סך המשכיות עסקית	**14,750**	**37,675**		**52,425**	**23,090**	**44%**	**165**	**44%**
מענק פסח – המוסד לביטוח לאומי	2,300			2,300	2,335	102%		102%
צעדי אבטלה – המוסד ביטוח לאומי	2,240			2,240	1,200	54%		54%
תשלום לעובדים בחל"ת – המוסד לביטוח הלאומי			15,400	15,400	3,779	25%		25%
תוכנית הכשרה מקצועית	200			200		0%	59	30%
סיוע למגזר השלישי	200			200		0%		0%
סך בטחון סוציאלי	**4,940**		**15,400**	**20,340**	**7,314**	**36%**	**59**	**36%**
סך-הכול תוכנית סיוע	**35,350**	**37,675**	**15,400**	**88,425**	**33,035**	**37%**	**5,340**	**43%**

כפי שמוצג בלוח, תוכנית הסיוע בשלב א' מסתכמת בכ-**88.4 מיליארד ש"ח**, מתוכה כ-**35.4 מיליארד ש"ח** (40%) מתקציב המדינה, כ-**37.7 מיליארד ש"ח** (42.6%) אשראי ויתור על הכנסות וכ-**15.4 מיליארד ש"ח** תשלומים לעובדים בחל"ת מהמוסד לביטוח לאומי (17.4%).

---

[31] משרד האוצר, מתווה סיוע לענף התיירות והמלונאות בגובה 300 מיליון שקל, 1 ביוני 2020.

[32] משרד האוצר, חבילת סיוע לעולם התרבות, 2 ביוני 2020.

[33] משרד האוצר, אגף החשב הכללי – חטיבת מאקרו ותקציב, אומדן ראשוני לביצוע תקציב ההוצאות, גירעון הממשלה ומימונו לתקופה ינואר – מאי 2020, דואל, 7 ביוני 2020. אחוזי הביצוע מתייחסים לשלב א' של התוכנית, לפי החלטת הממשלה מה-30 במרץ 2020 (כולל הגדלת קרן לעסקים קטנים ובינויים מ-6 מיליארד ש"ח ל-14 מיליארד ש"ח).

מרכיב ה**המשכיות העסקית** הוא **52.4 מיליארד ש"ח**, ובתוספת ההרחבה בשלב ב' (6 מיליארד ש"ח מענק חזרה לעבודה ו-6 מיליארד ש"ח קרן להלוואות בערבות מדינה לעסקים בסיכון וכלי מימון לחברות הייטק) – כ-**64.4 מיליארד ש"ח**. בחודשים מרץ עד מאי 2020 שיעור הביצוע של כלל התוכנית היה כ-**43%**, ושיעור הביצוע של מרכיב ההמשכיות העסקית היה כ-**44%**.

בדיון בוועדת הכספים ב-21 במאי 2020,[34] דיווחה סמנכ"לית רשות המיסים, גב' מירי סביון, שהסכומים ששולמו לעצמאים עד 21 במאי 2020 מחולקים לשלוש פעימות:

- בפעימה ראשונה, הכוללת מענק בסכום של עד 6,000 ש"ח,[35] אושרו מעל ל-**222,000** בקשות, בסך של כ-**870 מיליון ש"ח**.
- בפעימה השנייה, הכוללת מענק בסכום של עד 10,500,[36] אושרו מעל ל-**290,000** בקשות, בסך של **1.5 מיליארד ש"ח**.
- בפעימה השלישית, שמטרתה השתתפות בהוצאות קבועות והיא כוללת מענק בסכום שנע בין 700 ש"ח ל-3,025 ש"ח,[37] אושרו מעל **ל-197,000** בקשות, בסך של כ-**290 מיליון ש"ח**.

בפעימה השלישית יש מענק נוסף, שההרשמה לקבלתו החלה ב-12 במאי 2020. מענק זה מיועד לעסקים עם מחזור עסקי מ-300,000 ש"ח ועד ל-20 מיליון ש"ח, וסכום המענק יכול להגיע עד ל-400,000 ש"ח.[38] הוגשו כ-50,000 בקשות ומתוכם אושרו כ-**10,000** בקשות, בסך של כ-**100 מיליון ש"ח**.[39]

לפי סקר מצב העסקים שערכה הלמ"ס בתחילת יוני 2020, כ-15% מהעסקים דיווחו על קבלת מענק, בהשוואה לכ-5.4% בסקר שנערך בתחילת חודש מאי 2020 (אשר לא כלל את ענף שירותי האוכל).[40]

2.1.3 הערות על כלי הסיוע לעסקים

בדיונים בוועדת הכספים לאישור סעיפי התוכנית ומעקב אחר ביצועם עלו טענות מצד נציגי הגורמים השונים, כמוצג להלן:[41]

מענקים לעסקים ולעצמאים: ארגוני העסקים הקטנים טענו כי מגזר העצמאים נפגע קשה מהמשבר, שכן הוא אינו זכאי לתשלום דמי אבטלה והמענקים שהובטחו מתעכבים בשל סרבול ביורוקרטי. המענקים לעצמאים ולעסקים

---

[34] ועדת הכספים, פרוטוקול, דיווח על יישום הצעדים הכלכליים של הממשלה בטיפול במשבר הקורונה, 21 במאי 2020.

[35] הממשלה ה-34, החלטה מס' 4953, 2 באפריל 2020, תקנות שעת חירום (נגיף הקורונה החדש)(מענק סיוע לעצמאים), התש"ף–2020.

[36] הממשלה ה-34, החלטה 5014, 24 באפריל 2020, תקנות שעת חירום (נגיף הקורונה החדש)(מענק סיוע לעצמאים ולשכירים בעלי שליטה בחברת מעטים), התש"ף–2020.

[37] הממשלה ה-34, החלטה 5015, 24 באפריל 2020, מענק סיוע לעסקים בעד השתתפות בהוצאות קבועות בשל ההשפעה הכלכלית של התפשטות נגיף הקורונה.

[38] שם.

[39] ועדת הכספים, פרוטוקול, דיווח על יישום הצעדים הכלכליים של הממשלה בטיפול במשבר הקורונה. 21 במאי 2020.

[40] הלמ"ס, תוצאות סקר מצב העסקים בעת התפשטות נגיף הקורונה (גל 5), 10 ביוני 2020.

[41] ועדת הכספים, פרוטוקול, דיווח על יישום הצעדים הכלכליים של הממשלה בטיפול במשבר הקורונה, 21 במאי 2020; פרוטוקול, מעקב אחר יישום וביצוע תכנית הסיוע הכספיות שהופעלו בשל משבר הקורונה - בהשתתפות ערן יעקב, מנכ"ל רשות המיסים, 12 במאי 2020. דיונים נוספים.

שניתנו הם עבור החודשים מרץ ואפריל 2020, אולם אין פיצוי עבור החודשים מאי ויוני 2020, אף שבתקופה זו עדיין אין חזרה מלאה לשגרה. המענק שניתן קטן מדי, ולעסקים שנפגעו באופן קשה ייתכן שניתן מאוחר מדי.

ההתבססות על נתונים עסקיים מ-2018 בתהליך מתן המענקים הביאה לכך שעסקים רבים שהתוצאות העסקיות שלהם בשנת 2018 היו פחות טובות אינם זכאים למענק מלא או חלקי, והם נותרו ללא מענה. כמו כן, עסקים שנפתחו לאחר 1 בספטמבר 2019 וכן עסקים שמחזור הפעילות שלהם הוא 20 מיליון ש"ח ומעלה אינם זכאים למענק כלל. מירי סביון, המשנה למנהל רשות המיסים, הגיבה בעניין זה וטענה שיש כמה בעיות תפעוליות בתהליך, לרבות התבססות על דוחות של שנת 2018 במקום 2019. כמו כן היא הבהירה שלא כל העסקים העבירו כבר את הדוחות לשנת 2019. נוסף על כך, לדבריה המענקים לעצמאים הם במסגרת תקציב נתון ולא כל העסקים יוכלו לקבלם.

עסקים רבים מתקשים לדווח על מע"מ ולשלם את התשלום הנדרש בגין חודשים מרץ-אפריל 2020, ואולם רק אחריו יקבלו את המענק הניתן לעצמאים. גם עניין זה יוצר קושי רב לעסקים. אין פתרון לעסקים שמדווחים על בסיס מזומן, כלומר עסקים שבחודשים מרץ-אפריל 2020 קיבלו תקבולים על חשבון עסקאות שבוצעו בחודשים קודמים ובחודשים מאי-ויוני 2020 לא צפויים לקבל תקבולים.

ענפים בסיכון: ענפים בסיכון גבוה בגין המשבר, לרבות בתי מלון המתבססים על תיירות חוץ, בתי מלון קטנים, מסעדות ואולמות אירועים, לא קיבלו פיצוי הולם וממוקד, והם בקשיים פיננסיים. נציגי ענף המסעדות העריכו כי 10%–15% מהם לא יחזרו לפעול ו-20%–30% יחזרו לפעול אך יקרסו בחודשים הקרובים אם לא יינתן סיוע. במסגרת קרן ההלוואות בערבות מדינה לא מאושרות לרוב הלוואות לעסקים בסיכון גבוה, דבר המקשה על ענף המסעדנות.

מוסר תשלומים: תשלומים לעסקים המספקים שירותים ומוצרים לגופים ציבוריים מתעכבים, והדבר פוגע בנזילות העסקים ועשוי לגרום לקריסתם. ימי האשראי של משרדי הממשלה עשויים להגיע עד 59 ימים ואף למעלה מזה.[42] במקרים אלו העסקים לא מקבלים את התקבולים באופן מיידי בתום מתן המוצרים או השירותים אלא לאחר זמן רב, והעסקים נפגעים מכך.

מענק חזרה לעבודה: מענק חזרה לעבודה בגין כל עובד אינו כולל את כל השכירים ועשוי לפגוע בעובדים ששכרם נמוך. במהלך הדיונים לאישור הצעת חוק מענק לעידוד התעסוקה (הוראת שעה – נגיף הקורונה החדש), התש"ף-2020, עלו טענות כלהלן:[43]

- לא קיימת הגבלה של סכום המענק, כך שהוא עשוי לעזור בעיקר לעסקים הגדולים.
- יש רף שכר מזערי – 3,300 ש"ח; מעסיקים עשויים שלא להחזיר עובדים בחלקי משרה וסטודנטים המשתכרים סכום הנמוך מהרף המזערי.

[42] להרחבה: נעם בוטוש, נתונים על ימי אשראי בישראל ובמדינות אירופה, מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 14 ביוני 2020.

[43] ועדת הכספים, פרוטוקול, ועדת הכספים אישרה לקריאה שנייה ושלישית: הרחבת תכנית הסיוע הכלכלי להתמודדות עם משבר הקורונה ב־14 מיליארד ש"ח, 1 ביוני 2020; פרוטוקול, הצעת חוק מענק לעידוד תעסוקה (הוראת שעה – נגיף הקורונה החדש), התש"ף-2020, 3 ביוני 2020; פרוטוקול, הצעת חוק מענק לעידוד תעסוקה (הוראת שעה – נגיף הקורונה החדש), התש"ף-2020, 7 ביוני 2020; פרוטוקול, ועדת הכספים אישרה לקריאה שנייה ושלישית: תמריץ כספי למעסיקים שיחזירו עובדים שהוצאו לחל"ת, 9 ביוני 2020.

- מענק הסיוע ניתן מהעובד הראשון; עסקים גדולים בכל מקרה יחזירו את מרבית העובדים ואת העובדים השוליים הם לא בהכרח יחזירו, בניגוד לכוונת החוק.
- חלק מהמענק עשוי להיות מחולק כדיבידנדים לבעלי מניות או לשמש להגדלת השכר למנהלים בחברות. תנאי העסקה של המועסקים, שבגין החזרתם לעבודה יינתן המענק, לא בהכרח יישארו זהים לתנאיהם בתקופה שלפני המשבר והתנאים עשויים להיפגע אם העובד ירצה לחזור לעבודה.
- על פי התבחינים שנקבעו בהצעת החוק, חלק ניכר מהתקציב לא ינוצל בפועל הואיל ועסקים רבים לא יוכלו לעמוד בכל התבחינים בכל ארבע הפעימות (בחודשים יוני, יולי, אוגוסט וספטמבר 2020), למשל עסקים שבהם השכר של עובדים הנמוך מהרף שנקבע, עסקים שעדיין לא נפתחו בעקבות ההגבלות וסיבות נוספות.

2.2 כלים מוניטריים

2.2.1 פירוט הכלים

בנק ישראל מפעיל מדיניות מוניטרית מרחיבה ופועל להגדלת הנזילות בשווקים בכמה דרכים, כמפורט להלן:[44]

דחיית תשלומי הלוואות: ב-19 במאי 2020 פרסם בנק ישראל נוהל אחיד לבנקים לדחיית תשלומי הלוואות.[45] עסק עם מחזור של עד **25 מיליון ש"ח** בשנה שהכנסותיו ירדו בגין המשבר יכול לבקש עד ל-31 ביולי 2020 דחייה של **עד שישה חודשים** בתשלומים. הדחייה תוביל להוספת תשלומים בסוף תקופת ההלוואה, וכרוכה בריבית על תקופת הדחייה, ששיעורה לא יעלה על הנקוב בחוזה ההלוואה. לא תיגבינה עמלות בגין דחיית תשלומי ההלוואה.

הזרמת נזילות לשוק האג"ח המקומי: הבנק רכש אג"ח ממשלתיות מסוגים שונים בשוק המשני בהיקף של **50 מיליארד ש"ח**. בנוסף, הבנק ביצע עסקאות ריפו[46] עם אג"ח ממשלתי כבטוחה מול מוסדות פיננסיים. מטרת הצעדים היא למתן את התנודתיות החריגה ולהגדיל את הנזילות בשווקים הפיננסיים שבהם פועלים הגופים הפיננסיים, העסקים ומשקי הבית.

תמיכה בשוק מט"ח באמצעות מכרזי החלף:[47] הוקצו 15 מיליארד דולר לעסקאות החלף מול מערכת הבנקאות המקומית, תוך שימוש ביתרות המט"ח שנצברו בשנים האחרונות.

הפחתת דרישות הון רגולטוריות ב-1 נקודת אחוז, בהתאם להחלטות רגולטוריות מקבילות בעולם. ההפחתה תהיה בתוקף במשך שישה חודשים עד לבחינתה מחדש, ונועדה לאפשר לבנקים להשתמש במקורות ההון שישתחררו כתוצאה מההקלה לצורך הגדלת האשראי למשקי הבית ולמגזר העסקי.

הפחתת ריבית, תוכנית אשראי והרחבת ריפו: ב-6 באפריל 2020 הודיע בנק ישראל על הפחתת הריבית מ-0.25% ל-0.1%; בתוכנית הלוואות חדשה בסך 5 מיליארד ש"ח שתופעל עד סוף מאי 2020 יוענקו הלוואות לבנקים לשלוש שנים בריבית קבועה (0.1%) להרחבת האשראי לעסקים קטנים; הרחבת תוכנית הריפו כך שתכלול גם אג"ח

---

[44] בנק ישראל, הודעות לתקשורת, מועדים שונים.

[45] בנק ישראל, הפיקוח על הבנקים מודיע על מתווה מקיף שאומץ על ידי המערכת הבנקאית לדחיית תשלומי הלוואות כסיוע ללקוחות הבנקים בהתמודדות עם השלכות משבר הקורונה, הודעה לעיתונות, 19 במאי 2020.

[46] עסקאות ריפו (Repurchase agreement): עסקאות המערבות פעילות בשוק הכסף ובשוק העתידי, לפיהן הקונה רוכש ני"ע או אג"ח ומתחייב למכור בחזרה למוכר במועד כלשהו בעתיד במחיר קבוע וידוע מראש כבר במועד הקניה.

[47] מכרזי החלף: רכישות אג"ח טרם מועד פירעונן ובמקביל הנפקת אג"ח חדשות שמועברות למוכרים בתמורה לאג"ח הנרכשות.

קונצרניות כבטוחה (באמצע מרץ 2020 החל בנק ישראל להזרים כספים לגופים הפיננסיים בהלוואות קצרות טווח, ובהן אג"ח ממשלתיות התקבלו כבטוחות. במסגרת זו, יתקבלו כבטוחות גם אג"ח קונצרניות בדירוג AA ומעלה).

2.2.2 יישום הכלים

בנק ישראל מאפשר ללווים לדחות תשלומי הלוואה עד 6 חודשים. תרשים 13 להלן מפרט את הנתונים על דחיית תשלומי הלוואות לפי מגזר.

תרשים 13 – נתונים על דחיית תשלומי הלוואות לפי מגזר (תחילת מרץ עד תחילת מאי 2020)[48]

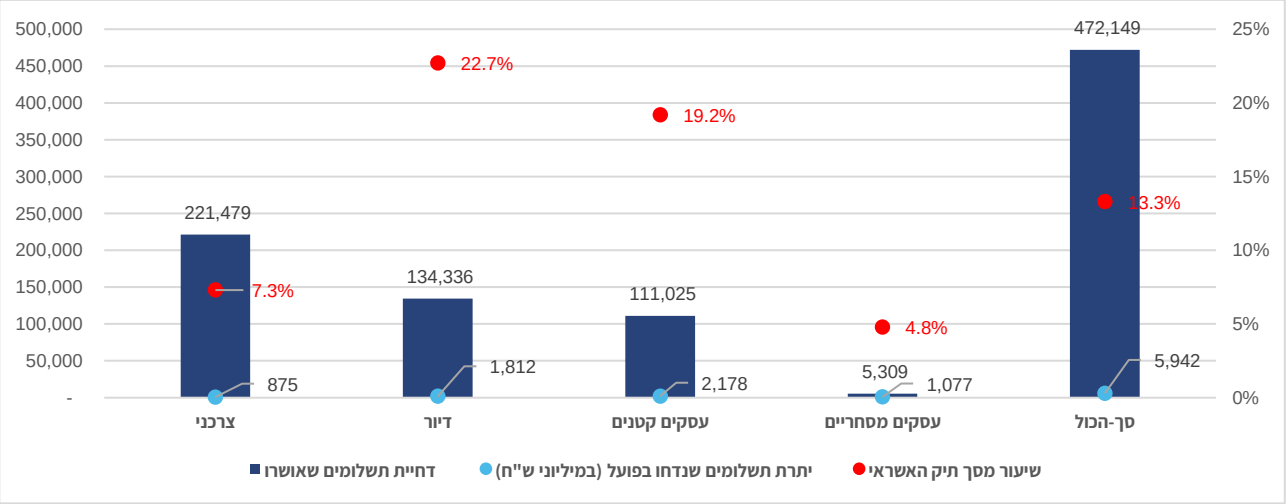

מהנתונים אפשר לראות כי בין תחילת מרץ 2020 לתחילת מאי 2020 נדחו תשלומי הלוואות של עסקים קטנים ב-**111,025 הלוואות**, בהיקף כספי כולל של **2.17 מיליארד ש"ח**. סך יתרת האשראי שבגינו נדחו התשלומים היא **20.2 מיליארד ש"ח**, סכום שהוא כ-**19.2%** מסך יתרת האשראי לעסקים קטנים. ניתן לראות כי גם במגזר הדיור (משכנתאות), שיעור האשראי שבגינו הוגשו ואושרו בקשות לדחייה מכלל תיק האשראי הוא גבוה יחסית – כ-22.7%. שני מגזרים אלו, עסקים קטנים ולווים של משכנתאות, נפגעו קשות בגין משבר נגיף הקורונה.

סיכום פעילות בנק ישראל בכלים העיקריים מפורט בלוח 6 להלן.

לוח 6 – סיכום פעילות בנק ישראל בחודשים מרץ עד מאי 2020[49]

חודש	עסקאות ריפו עם אג"ח כבטוחה	עסקאות החלף דולר/שקל	רכישות אג"ח ממשלתיות
הודעה בנושא	15/03/2020	18/03/2020	23/03/2020
יתרה נכון ל-	במיליארדי ש"ח	במיליארדי דולר	במיליארדי ש"ח
31/3/2020	5.5	7.5	8.5
30/4/2020	1.8	7.5	13.2
31/5/2020	1.6	6.8	19.2

[48] בנק ישראל, הפיקוח על הבנקים, סקירה שנתית של מערכת הבנקאות 2019, עמוד 117, מאי 2020.

[49] בנק ישראל, דיווח חודשי בדבר התכניות שבנק ישראל מפעיל בשווקים הפיננסיים לאור משבר הקורונה, כניסה: 8 ביוני 2020.

כמו כן, על פי נתונים מסוף מאי 2020, בנק ישראל הקצה לבנקים הלוואות בהיקף של 4.6 מיליארד ש"ח מתוך 5 מיליארד ש"ח במסגרת תוכנית ההלוואות לטווח ארוך שסיפק הבנק לבנקים במטרה להגדיל את היצע האשראי לעסקים קטנים וזעירים; תוכנית זו הסתיימה בסוף מאי 2020.

מהנתונים אפשר לראות כי עד סוף מאי 2020 רכש בנק ישראל אג"ח ממשלתיות בשוק המשני בהיקף של **19.2 מיליארד ש"ח**, מתוך התכנית שעליה הכריז ב-23 במרץ 2020 ולפיה ירכוש **50 מיליארד ש"ח**. בתחילת המשבר הכלכלי היו מכירות נרחבות של אג"ח ממשלתיות בשוק ההון על ידי משקיעים מוסדיים ופרטיים. המכירות הובילו לעלייה בתשואות ולייקור האשראי במשק, אשר נשען על תשואות האג"ח הממשלתיות. צעדי בנק ישראל **מיתנו את העלייה בתשואות ותרמו להגדלת הנזילות, ובאופן עקיף – להפחתת המחיר ללווים, לגיוס אג"ח של הממשלה ולהגדלת מספר ההלוואות של עסקים ומשקי בית**.[50]

3. סיוע לעסקים במדינות המפותחות בעקבות משבר נגיף הקורונה

התפשטות נגיף הקורונה גרמה להגבלות שהובילו להשבתה חלקית או מלאה של עסקים רבים. עקב כך מדינות רבות הציעו תוכניות סיוע לעסקים, בעיקר הלוואות בערבות מדינה, דחייה של תשלומי מיסים והחזרי הלוואות ומענקים, כמפורט להלן. יש לציין כי מעת לעת תוכניות הסיוע במדינות השונות מתרחבות, ונוספים תקציבים נוספים או כלי סיוע נוספים.

3.1 ארצות הברית[51]

סך הסיוע הוא כ-**2.3 טריליון דולר** (ללא אשראי), שהם כ-**11%** מהתמ"ג. כלי הסיוע העיקריים:

הלוואות – עסקים שנפגעו זכאים להלוואות בסך **4 טריליון דולר**. ההלוואות נועדו לסייע לעסקים להתמודד עם המשבר, בעיקר עם תשלומי משכורת לעובדים והוצאות שכ"ד. **תוכנית ההגנה על המשכורת** (the Paycheck Protection Program) היא הלוואה שנועדה לתת לעסקים קטנים תמריץ ישיר לשמור על עובדיהם בשכר.[52] הסוכנות לעסקים קטנים (SBA) תמחל על חוב ההלוואה אם כל העובדים יקבלו שכר עבודה במשך שמונה שבועות וההלוואה תשמש לתשלומי שכר, דמי שכירות, ריבית למשכנתה או תשלומים על שירותים (utilities). יש להשתמש בלפחות 75% מהסכום שנמחל לצורך שכר עבודה. לא נדרשים ערבויות או ביטחונות אישיים, ולא תיגבה עמלה מהעסקים הקטנים. משך פירעון ההלוואה הוא שנתיים, והריבית שלה 1%. מחילה על הלוואה תותנה בשימור העובדים או בגיוס עובדים חדשים **ושמירה על רמות השכר**. סכום המחילה יופחת אם תהיה ירידה במספר העובדים במשרה מלאה או אם תהיה ירידה ברמות השכר.

דחיית תשלומי הלוואות – עסקים שיש להם הלוואות בערבות מדינה זכאים לקבל דחייה של התשלומים עד שישה חודשים, בתנאי שאין נגדם צו עיקול לנכסים. בתנאים מסוימים גם בעלי הלוואות ללא ערבות מדינה יוכלו לקבל דחייה בתשלומי ההלוואה.[53]

---

[50] בנק ישראל, השפעת התערבות בנק ישראל בשוק האג"ח הממשלתי בשיא המשבר, 2 ביוני 2020.

[51] שם.

[52] The U.S. Small Business Administration (SBA), The Paycheck Protection Program, accessed: June 4, 2020.

[53] בנק ישראל, הפיקוח על הבנקים מודיע על מתווה מקיף שאומץ על ידי המערכת הבנקאית לדחיית תשלומי הלוואות כסיוע ללקוחות הבנקים בהתמודדות עם השלכות משבר הקורונה, 7 במאי 2020.

הקלות בתשלומי המיסים – תשלום מס הכנסה שמנוכה מהמשכורות של העובדים יידחה לשנים 2021–2022. עסקים שהיו להם הפסדים בשנים 2018–2020 יוכלו להעביר אותם לחמש השנים הבאות. בנוסף לכך, עסקים שזכאים להחזרי מיסים יקבלו אותם באופן מיידי. תשלומי מיסים יידחו ללא קנסות וריביות.

מענקים – ניתנים מענקים מהממשלה במטרה לעודד חברות לא לפטר עובדים. חברות התעופה קיבלו מענקים בסך כ-25 מיליארד דולר; חברות משלוחי אוויר קיבלו מענקים בסך כ-4 מיליארד דולר; חברות מענפים אחרים שנפגעו קיבלו מענקים בסך כ-3 מיליארד דולר.

תשלום דמי אבטלה לעצמאים – בנוסף לשכירים שמקבלים דמי אבטלה, גם עצמאים שנפגעו בעקבות המשבר זכאים לדמי אבטלה, עד 600 דולר לשבוע (עד 39 שבועות).

3.2 בריטניה[54]

סך הסיוע הוא **402 מיליארד ליש"ט**, והוא כ-18% מהתמ"ג. אלה כמה מכלי הסיוע:

- **הלוואות לעסקים קטנים ובינוניים** – הלוואות עד 5 מיליון ליש"ט. לחברות שיש להן נכסים ששווים עד 250,000 ליש"ט הערבות היא מלאה, והמדינה תכסה את הריבית ואת הוצאות הנלוות של ההלוואה למשך 12 חודשים.[55]
- **הלוואות התאוששות** של 2,000-50,000 ליש"ט לעסקים שנפגעו. אם מחזירים את ההלוואה בתוך שנה לא תהיה עליה ריבית.[56]
- **הלוואות לעסקים גדולים** – עסקים בעלי מחזור הגדול מ-45 מיליון ליש"ט זכאים להלוואות עד 25 מיליון ליש"ט, ועסקים עם מחזור הגדול מ-250 מיליון ליש"ט זכאים להלוואות עד 50 מיליון ליש"ט. לחברות שמחזורן הוא 45–500 מיליון ליש"ט, שיעור הערבות של המדינה הוא עד 80%.[57]
- **הלוואות לחברות הזנק (סטרטאפ)** – המדינה הקימה קרן ומעניקה הלוואות של 125,000 ליש"ט עד 5 מיליון ליש"ט לחברות הזנק שיש להן משקיעים פרטיים שהשקיעו סכומים דומים.
- לווים זכאים לקבל **דחייה של תשלומי הלוואות** לבנקים עד לשלושה חודשים, בהסכמת הבנק המלווה.[58]
- **הקלות בתשלומי מיסים** – דחיית תשלומי מע"מ לשנת 2021 ללא קנסות וריביות. אנשים פרטיים שצריכים לשלם מס הכנסה עד ל-31 ביולי 2020 זכאים לבקש דחייה של התשלומים ל-31 ינואר 2021 ללא ריבית וקנסות.[59]

---

[54] UK Government, Response to petition about: economic assistance to the events industry during COVID-19, accessed on: May 5th, 2020. OECD, Covid19 Update by country; International monetary fund, Policy responses to COVID-19, accessed: May 31st 2020

[55] UK Government, Apply for the Coronavirus Business Interruption Loan Scheme, accessed on: May 5th, 2020. OECD, Covid19 Update by country, accessed: May 31st 2020.

[56] UK Government, Apply for a coronavirus Bounce Back Loan, accessed on: May 5th, 2020.

[57] UK Government, Apply for the Coronavirus Large Business Interruption Loan Scheme, accessed on: May 5th, 2020. OECD, Covid19 Update by country, accessed: May 31st 2020.

[58] UK Financial Conduct Authority, Coronavirus: information for consumers on personal loans, credit cards, overdrafts, motor finance and other forms of credit, accessed on: May 20, 2020.

[59] UK Government, Deferral of VAT payments due to coronavirus (COVID-19), accessed on: May 5th, 2020. OECD, Covid19 Update by country, accessed: May 31st 2020.

- **הסיוע לעצמאיים** – מענק בסך 7,500 ליש"ט לכל היותר לעצמאיים שנפגעו (עד 2,500 ליש"ט לחודש, בעבור שלושה חודשים). מענקים אלו מחויבים במס הכנסה.[60]
- **מענק לעסקים** – יינתן מענק של עד 80% מהשכר של העובדים אשר יוצאים לחופשה על חשבון המעסיק (מתוך ימי חופש בתשלום), עם תקרה של 2,500 ליש"ט לחודש.[61] בנוסף לכך יינתנו סכומים חד פעמיים של 10,000–25,000 ליש"ט לכל עסק מענפי האירוח, המסחר והפנאי אשר יש לו הוצאות שכר דירה. עסקים קטנים זכאים למענק של כ-3,000 ליש"ט.
- **תשלום ימי מחלה לעובדים** – המדינה תשתתף בהוצאות השכר בגין ימי המחלה של עובדים בבידוד.[62] לעסקים שיש בהם עד 250 עובדים יינתן החזר הוצאות ימי מחלה של עד שבועיים לכל עובד.
- **סיוע לחברות שלא יפטרו את העובדים שלהן** – מענק של עד 2,500 ליש"ט לכל חודש יינתן לחברות שלא יפטרו את העובדים. תוקף המענק הוארך עד לחודש אוקטובר 2020.[63]
- **פטור מתשלומי ארנונה לעסקים שנפגעו** מענפי המסחר, האירוח והפנאי.[64]

3.3 גרמניה[65]

הסיוע הוא כ-**156 מיליארד אירו**, שהם כ-4.9% מהתמ"ג.[66] אלה כמה מכלי הסיוע:

- **הלוואות בערבות מדינה** – חברות ועסקים זכאים לקבל הלוואה בערבות מדינה של עד 100%. סכום ההלוואה הוא עד 25% מהרווח של שנת 2019, ולעסקים גדולים שיש בהם לפחות 50 עובדים סכום ההלוואה הוא עד 800,000 אירו.
- **דחיית תשלומי הלוואות למיקרו-עסקים** – מיקרו-עסקים אשר הכנסתם נפגעה זכאים לדחיית תשלומי ההלוואה בשלושה חודשים עם אפשרות להארכה.[67]
- **דחיית תשלומי מיסים** – עסקים שנפגעו זכאים לדחיית מיסים ולהפחתה של תשלומי מקדמות המס, וזאת ללא קנסות.
- **סיוע מיידי לעצמאים ולעסקים קטנים** – עצמאים ועסקים קטנים שיש להם פחות מעשרה עובדים יקבלו מענק של עד 15,000 אירו. עלות הסיוע היא כ-50 מיליארד אירו.

---

[60] UK Government, Check if you can claim a grant through the Self-Employment Income Support Scheme, accessed on: May 5th, 2020.

[61] UK Government, Check if you can claim for your employees' wages through the Coronavirus Job Retention Scheme, accessed on: May 5th, 2020. OECD, Policy responses to the Covid-19 crisis, accessed: May 21st 2020.

[62] OECD, Covid19 Update by country, accessed: May 31st 2020.

[63] OECD, Policy responses to the Covid-19 crisis, accessed: May 21st 2020.

[64] UK Government, Check if your retail, hospitality or leisure business is eligible for business rates relief due to coronavirus (COVID-19), accessed on: May 5th, 2020.

[65] OECD, Covid19 Update by country; International monetary fund, Policy responses to COVID-19, accessed: May 31st 2020.

[66] OECD, Covid19 Update by country, accessed: May 31st 2020.

[67] בנק ישראל, הפיקוח על הבנקים מודיע על מתווה מקיף שאומץ על ידי המערכת הבנקאית לדחיית תשלומי הלוואות כסיוע ללקוחות הבנקים בהתמודדות עם השלכות משבר הקורונה, 7 במאי 2020.

- **סיוע לחברות במימון שכר לעובדים** – חברות זכאיות לבקש סיוע אם לפחות 10% מכוח העבודה בהן נפגע וכמות השעות של כל עובד פחתה. כמו כן, תשלומי ביטוח לאומי בגין שעות העבודה שפחתו ימומנו במלואם על ידי המדינה.
- **דחיית תשלומי שכר דירה** – בעלי עסקים קטנים ומסחריים העומדים בפני הפסדים יכולים לבקש מבעלי הדירות להפסיק את תשלומי שכר הדירה לשלושת החודשים אפריל, מאי ויוני 2020, עם אפשרות להרחבה עד לתום ספטמבר 2020, ובתנאי שההפסדים הם בעקבות משבר נגיף הקורונה.

3.4 צרפת[68]

אלה כמה מכלי הסיוע:

- **הלוואה בערבות המדינה לחברות חדשות ולחברות יזמיות** – חברות חדשות או חברות יזמיות זכאיות לבקש הלוואות בערבות מדינה עד לסכום של 25% מהמחזור השנתי או עד לסך הוצאות השכר של שנתיים. הלוואות אלו יהיו לחמש שנים לכל היותר, והתשלום הראשון יהיה מהשנה השנייה.
- **הלוואות בערבות מדינה** – חברות זכאיות לקבל הלוואות עם ערבות מדינה של 70% עד 90%, תלוי בגודל החברה. סך ההלוואות הוא כ-300 מיליארד אירו.
- **סיוע לחברות הזנק (סטרטאפ)** – הקמת קרן בסך 4 מיליארד אירו על מנת לסייע תזרימית לחברות אלו.
- **מענק לעסקים קטנים** – בעלי מקצועות חופשיים, עצמאים ועסקים קטנים, שמחזור העסקים שלהם בשנה הוא בין 60,000 אירו למיליון אירו והייתה להם ירידה במחזור העסקים, זכאים למענק חד-פעמי של עד 1,500 אירו. עסקים שפשטו רגל ויש להם עובד אחד לפחות זכאים למענק חד-פעמי של 2,000 אירו.
- **דחיית תשלומי הלוואות לעסקים קטנים ובינוניים** – לשיקול דעת הבנק, עסקים קטנים ובינוניים יכולים לבקש דחיית תשלומים של ההלוואות עד לשישה חודשים.[69]
- **הקלות במיסים** – דחייה של תשלומי ביטוח לאומי ומיסים. הקדמה של החזרי מס חברות ומע"מ.
- **דחיית תשלומי שכר דירה, גז, מים וחשמל** – עסקים קטנים ובינוניים זכאים לקבל דחייה של תשלומי שכר דירה, גז, מים וחשמל בתקופת המשבר.

3.5 איטליה[70]

הסיוע שניתן הוא **כ-80 מיליארד אירו**, שהם כ-4.6% מהתמ"ג. אלה כמה מכלי הסיוע:

- **הלוואות בערבות מדינה** – המדינה הקימה קרן ייעודית להלוואות לעסקים, המאפשרת הלוואות בערבות המדינה. ההלוואות לעסקים קטנים ובינוניים יהיו ללא עמלות.
- **דחיית תשלומי הלוואות** – עסקים קטנים ובינוניים זכאים לדחות את תשלומי ההלוואות עד לתום חודש ספטמבר (דחייה של עד שישה חודשים).

---

[68] OECD, Covid19 Update by country, accessed: May 27st 2020.

[69] בנק ישראל, הפיקוח על הבנקים מודיע על מתווה מקיף שאומץ על ידי המערכת הבנקאית לדחיית תשלומי הלוואות כסיוע ללקוחות הבנקים בהתמודדות עם השלכות משבר הקורונה, 7 במאי 2020.

[70] OECD, Covid19 Update by country; International monetary fund, Policy responses to COVID-19, accessed: May 31st 2020.

- **דחייה של מיסים** – בערים שבהן הייתה פגיעה גדולה תינתן אפשרות לדחות את תשלומי ביטוח לאומי בחודשיים; לחברות שמחזור העסקים שלהן נמוך מ-2 מיליון אירו קיימת זכאות לדחייה של כל תשלומי המיסים; לעצמאים שאין להם מועסקים ומחזור העסקים שלהם הוא עד 400,000 אירו, קיימת זכאות לפטור מניכוי מס במקור.
- **הפחתת מיסים על נדל"ן מסחרי** – בעלי נדל"ן מסחרי זכאים לזיכוי מס בשיעור 60% על השכרת נדל"ן למסחר.
- **זיכוי במס בגין תרומות לעסקים** – אנשים פרטיים אשר תורמים לעסקים קטנים ובינוניים זכאים לקבל זיכוי במס של 30% מהתרומה (עד 20,000 אירו).[71]
- **השתתפות המדינה בשכר עובדים המשולם על ידי מעסיקים** – המדינה הקימה קרן השלמת ימי חופש בעבור עובדים שאין להם מספיק ימי חופש ונאלצים להישאר בבית. התוכנית מיועדת גם לעובדים זמניים ולעצמאים. בנוסף לכך, עובדים עם מוגבלות ועובדים שיש להם קרובי משפחה עם מוגבלות ונאלצים להישאר איתם בעקבות המשבר יקבלו תוספת ימי חופש.

3.6 אוסטרליה[72]

סך הסיוע הוא **164 מיליארד דולר אוסטרלי**, והוא כ-8.2% מהתמ"ג. אלה כמה מכלי הסיוע:

- **הלוואות בערבות המדינה** – עסקים קטנים ובינוניים זכאים להלוואות בערבות של 50% מהמדינה.
- **דחיית תשלומי הלוואות** – עסקים שקיימות להם הלוואות קודמות עד 10 מיליון דולר אוסטרלי יכולים לבקש דחייה של התשלומים עד לחצי שנה.
- **מענקי השתתפות בתשלום שכר לעובדים** – סך הסיוע הוא כ-70 מיליארד דולר אוסטרלי (כ-3.5% מהתמ"ג). עסקים זכאים למענק דו-שבועי של 1,500 דולר אוסטרלי בגין כל עובד, בתנאי שהעובד קיבל שכר של 1,500 דולר אוסטרלי לפחות בשבועיים האלה. סיוע זה מכסה גם עובדים במשרות חלקיות. תנאי נוסף הוא שהעסקים צריכים להציג ירידה של 30% במחזור העסקאות. תקופת הסיוע תהיה שישה חודשים.
- **דחיית מיסים** – עסקים יוכלו לדחות את תשלומי מיסים בארבעה חודשים ללא קנסות. **הקדמת הוצאות פחת** – עסקים וחברות יוכלו לקדים את הוצאות הפחת העתידיות על נכסים עסקיים ובכך להקטין את חבות המס שלהם.
- **הפחתת שכר דירה לעסקים** – בעלי נדל"ן מסחרי ישתתפו בנטל שכר הדירה של השוכרים שלהם. שיעור ההשתתפות יהיה כשיעור הירידה במחזור העסקאות של השוכרים.

[71] Italian Government, Protect health, support the economy, preserve employment levels and incomes, accessed: May 31st 2020.

[72] OECD, Covid19 Update by country, accessed: May 27st 2020.

3.7 בלגיה[73]

אלה כמה מכלי הסיוע:

- **פתרונות אשראי בערבות המדינה** – המדינה תספק ערבות עד 50 מיליארד אירו, שהם כ-10.6% מהתמ"ג. הערבות תינתן בעבור אשראי חדש לתקופה מרבית של 12 חודשים.
- **דחיית תשלומי הלוואות** – עסקים קטנים ובינוניים יוכלו לבקש דחייה של עד שישה חודשים בתשלומי הלוואות.[74]
- **דחייה והקלות בתשלומי המיסים** – תשלומי מס הכנסה, מס חברות, ניכוי מס במקור ומע"מ נדחו בחודשיים, ותתאפשר פריסה מחודשת של תשלומי המיסים. תשלומי הביטוח הלאומי של המחצית הראשונה של שנת 2020 נדחו לדצמבר 2020, גם לעסקים וגם לשכירים.
- **מענק לעצמאים** – עצמאים זכאים למענק של עד 1,614 אירו לחודש אם הם נאלצו לסגור את העסק שלהם.
- **מענקים לחברות שנפגעו מהמשבר** – מענק בסך 2,500–5,000 אירו ניתן לחברות שנפגעו או שנאלצו להיסגר.

3.8 הולנד[75]

סך הסיוע הוא כ-**90 מיליארד אירו** (כ-11.6% מהתמ"ג). אלה כמה מכלי הסיוע:

- **הלוואות בערבות המדינה** – עסקים קטנים ובינוניים זכאים להלוואות בערבות המדינה ובתנאים מוטבים. סך תקציב ערבויות המדינה הוא כ-1.5 מיליארד אירו. ערבות המדינה היא בשיעור של עד 80%, וסכום ההלוואה המרבי לכל חברה הוא 150 מיליון אירו. עסקים קטנים זכאים להלוואות בסך 10,000–50,000 אירו, ושיעור ערבות המדינה יכול להגיע ל-95%. חברות הזנק (סטרטאפ) זכאיות לקבל הלוואה בערבות המדינה ובשיעור ערבות של עד 50%.
- **דחייה של תשלומי הלוואות לעסקים קטנים ובינוניים** – בעלי עסקים מכל הענפים אשר סך החובות שלהם נמוך מ-2.5 מיליון אירו יוכלו לקבל מהבנקים דחייה של תשלומי הלוואות עד לשישה חודשים.[76]
- **דחיית תשלומי מע"מ, מס הכנסה ומס חברות** – בעלי עסקים מכל הענפים זכאים לבקש דחייה של תשלומי המיסים.
- **עסקים שחויבו להיסגר**, כגון בתי קפה, מכוני יופי ועסקי תיירות, זכאים למענק חד-פעמי של עד 4,000 אירו בעבור שלושה חודשים כדי לכסות הוצאות.
- **סיוע לעצמאים** – עצמאים שנפגעו זכאים לסיוע של עד 1,500 אירו לחודש, עד שלושה חודשים. סך הסיוע הוא עד 1.5 מיליארד אירו.
- **סיוע למגזרי חקלאות, גינון ותרבות** – מענקים ספציפיים בסך כ-950 מיליון אירו.

---

[73] שם.

[74] בנק ישראל, הפיקוח על הבנקים מודיע על מתווה מקיף שאומץ על ידי המערכת הבנקאית לדחיית תשלומי הלוואות כסיוע ללקוחות הבנקים בהתמודדות עם השלכות משבר הקורונה, 7 במאי 2020.

[75] OECD, Initial Budget and Public Management Responses to the Coronavirus (COVID-19) Pandemic in OECD Countries, accessed on: May 5th, 2020; OECD, Covid19 Update by country, accessed: May 31st 2020.

[76] Nederlandse Verenignig Van Banken, Corona – Banks offer SMEs extra breathing space: six months postponement of repayments, accessed on: May 20, 2020.

- **סיוע בתשלומי משכורת לעובדים** – עסקים שנפגעו מהמשבר ושהייתה להם ירידה של 20% ממחזור המכירות, אם הם לא יפטרו עובדים הם זכאים לבקש תשלומים של עד 90% מהשכר. סך הסיוע הוא עד 10 מיליארד אירו. מלבד זה, המדינה תשתתף בעד 30% מהפרשות לפנסיה של העובדים.

3.9 שבדיה[77]

סך הסיוע הוא כ-**811 מיליארד קרונות,** שהם כ-16.1% מהתמ"ג. אלה כמה מכלי הסיוע:

- **הלוואות בערבות המדינה** – הממשלה מאפשרת לכל העסקים שנפגעו מהמשבר לקחת מהבנקים הלוואה חדשה בערבות מדינה של עד 70%. ההלוואה לא תעלה על 75 מיליון קרונה שבדית.[78]
- **הקלות בתשלומי המיסים** – עסקים יכולים להגיש בקשה להקלות בתשלומי מע"מ וביטוח לאומי בחודשים ינואר עד ספטמבר 2020. תיתכן הארכה לתקופה זו. כמו כן עסקים זכאים לבקש החזר בגין מס הכנסה ששולם בשנת 2019 כנגד הצגת הפסדים בתקופת המשבר. יש לציין שעל דחיית מיסים תחול ריבית.
- **השתתפות המדינה בהוצאות שכירות של עסקים** – המדינה תשתתף בעד 50% מהוצאות הקבועות של השכירות.
- **הגדלת הסיוע לענפי התרבות והספורט** – הממשלה תסייע בסכום של מיליארד קרונה (כ-90 מיליון אירו) נוספים לענפי התרבות והספורט אשר נפגעו כתוצאה מהאיסור על התקהלות ציבורית.
- **סיוע לעסקים בתשלומי שכר לעובדים** – המדינה תשתתף בעד 75% מהעלויות של פיטורי עובדים; מעסיקים שהפחיתו את שעות העבודה של עובדיהם וכתוצאה מכך שכר העובדים ירד עד ל-80%, המדינה תכסה את ההפרשים, וזאת למשך של עד שלושה חודשים. כתוצאה ממהלך זה שכר העובדים צפוי להישאר בגובה 90% מהשכר המקורי.
- **סיוע בתשלומי דמי מחלה –** הממשלה תסייע בתשלום דמי מחלה לעצמאים שחלו ולמעסיקים ששילמו לעובדים שחלו בעבור החודשים אפריל ומאי 2020.

3.10 שווייץ[79]

הסיוע הוא כ-**73 מיליארד פרנק שווייצרי**, שהם כ-10.4% מהתמ"ג של שווייץ. אלה כמה מכלי הסיוע:

- **עסקים קטנים ובינוניים שנפגעו זכאים לפתרונות אשראי בערבות המדינה**. עסקים אלו זכאים להגיש בקשה להלוואות גישור מהבנקים בסך 10% ממחזור המכירות ועד 20 מיליון פרנקים שווייצריים. הלוואות עד חצי מיליון פרנקים שווייצריים הן בערבות מלאה של המדינה ובריבית 0%, וזאת עד 31 בדצמבר 2020. בהלוואות של יותר מחצי מיליון פרנק שווייצרי, 85% יהיו בערבות מדינה.
- **דחיית מיסים** – עסקים זכאים לדחות עד לסוף שנת 2020 את התשלומים בעבור מס הכנסה, מע"מ, מכס, ביטוח לאומי ומיסי צריכה אחרים, ללא תשלום ריבית.

---

[77] OECD, Initial Budget and Public Management Responses to the Coronavirus (COVID-19) Pandemic in OECD Countries, accessed on: May 5th, 2020. OECD, Covid19 Update by country, accessed: May 31st 2020. International monetary fund, Policy responses to COVID-19, accessed: May 31st 2020

[78] OECD, Covid19 Update by country, accessed: May 31st 2020.

[79] OECD, Initial Budget and Public Management Responses to the Coronavirus (COVID-19) Pandemic in OECD Countries, accessed on: May 5th, 2020. International monetary fund, Policy responses to COVID-19, accessed: May 31st 2020. Policy responses to the Covid-19 crisis, accessed: May 27th 2020

- **סיוע לעסקים בענפי התרבות והספורט שנפגעים בשל האיסור על התקהלות –** בעקבות איסור על אירועים בענפי התרבות והספורט, ענפים אלה זכאים לסיוע מיידי של כ-280 מיליון פרנק שווייצרי. מועדוני ספורט הנמצאים בקשיים זכאים להלוואות וסובסידיות בסך כ-50 מיליון פרנק שווייצרי.
- **עצמאים שסבלו מהפסד** על כך שנאלצו לסגור את העסק או שנמנע מהם לקיים אירוע בעקבות צו פדרלי של המדינה, וכן כל העסקים שנפגעו ובתנאי שמחזור עסקיהם הוא בטווח של 10,000–90,000 פרנק שווייצרי בשנה, **זכאים לפיצוי של עד 80% מההכנסה, עד 196 פרנק שווייצרי לכל יום.**

3.11 דנמרק[80]

סך הסיוע הוא **110 מיליארד כתר דני**, שהם כ-4.8% מהתמ"ג של דנמרק. אלה כמה מכלי הסיוע:

- כל העסקים זכאים לקבל **הלוואות חדשות עם ערבות** של 70% מהמדינה, ובתנאי שחלה ירידה של 30% לפחות במחזור המכירות שלהם בגין המשבר. חברות קטנות ובינוניות העוסקות ביצוא זכאיות להלוואות בערבות של 90%.
- ממשלת דנמרק (בשיתוף עם ממשלת שבדיה) תעניק אשראי לחברת התעופה Scandinavian Airlines.
- **דחייה של תשלומי המיסים** לכמה מגזרים שבוטלו בהם אירועים בעקבות המשבר, ובהם ענפי האירועים, התיירות והתחבורה, במטרה להעלות את הנזילות בענפים האלה. חברות שיציגו מסמכים שמעידים על הפסדים יקבלו פיצוי מלא בעד אובדן הכנסות. לכל העסקים ניתנת דחייה של מס ההכנסה שמנוכה במקור בעבור החודשים אפריל, מאי ויוני 2020.
- **השתתפות המדינה בהוצאות שכר לעובדים** – עסקים שנאלצים לפטר 30% מהעובדים (ולפחות 50 עובדים) זכאים לקבל פיצוי עד 75% מהשכר של העובדים (עד ל-30,000 כתר דני לעובד), ובתנאי שהמעסיק ימשיך להעסיק את העובדים וישלים 25% משכרם כך שכל עובד יקבל שכר מלא. יש לציין שהעובדים צריכים להיות בחופשה, ובגין חופשה זו ינוכו להם חמישה ימי חופש. מהלך זה בתוקף עד חודש יולי 2020.
- כל החברות שנפגעו מהמשבר **זכאיות להשתתפות בהוצאות הקבועות** בהתאם לשיעור הירידה במחזור העסקים: השתתפות המדינה בגין סגירה מלאה של עסק תהיה 100% מסך ההוצאות הקבועות שלו; **חברות** שמחזור העסקאות שלהן ירד ב-60%–80% זכאיות להשתתפות המדינה ב-50% מסך ההוצאות הקבועות; **חברות** שמחזור העסקאות שלהן ירד ב-35%–60% זכאיות להשתתפות המדינה ב-25% מסך ההוצאות הקבועות. כמו כן, **עצמאים ופרילנסרים** אשר הייתה להם ירידה של 30% לפחות במחזור המכירות זכאים לפיצוי של 90% מהוצאותיהם, עד 23,000 כתר דני בחודש.
- **פיצוי בגין ימי מחלה לעובדים ולעצמאים** – מעסיקים אשר משלמים שכר לעובדים שלהם בגין ימי מחלה וכן עצמאים שהיו בימי מחלה זכאים לפיצוי בעד ימים אלו. הפיצוי יחול עד סוף שנת 2020.
- **דחיית תשלומי מס לעיריות** – חברות ששוכרות נדל"ן מהעיריות זכאיות לדחייה של מיסים עירוניים בגין שנת 2020 וישלמו אותם בשנת 2021.

[80] OECD, Initial Budget and Public Management Responses to the Coronavirus (COVID-19) Pandemic in OECD Countries, accessed on: May 5th, 2020. OECD, Covid19 Update by country, accessed: May 31st 2020.

3.12 אירלנד[81]

סך הסיוע הוא כ-**6.8 מיליארד אירו**, כ-2% מהתמ"ג. אלה כמה מכלי הסיוע:

- **הלוואות בערבות המדינה** – המדינה הקימה קרן הלוואות בסך כ-2 מיליארד אירו לתמיכה בעסקים קטנים ובינוניים. ההלוואות ייפרסו לשלושה חודשים עד שש שנים, והן יהיו בתנאים טובים יותר מהלוואות בשוק החופשי. כמו כן, הלוואות בסכומים שבין 10,000 אירו למיליון אירו תינתן ערבות של עד 80%.
- **דחייה של תשלומי הלוואות** – בהלוואות חדשות שנלקחו מהבנקים בסכומים של עד 50,000 אירו יהיה אפשר לדחות את התשלומים בשישה חודשים.
- **דחיית תשלומי המיסים** – תשלומי המיסים יידחו ל-12 החודשים שלאחר פתיחת המשק למסחר. על הדחייה לא יחולו קנסות.
- **מענקים** – עסקים קטנים זכאים למענק חד-פעמי של עד 10,000 אירו, בהתבסס על נתוניהם משנת 2019.
- **השתתפות המדינה בתשלומי שכר** – המדינה תשתתף בשכר עובדים המשולם על ידי המעסיקים. שיעור ההשתתפות הוא 70%–80% מהשכר, עד 410 אירו לשבוע עבודה. המטרה היא לתמרץ מעסיקים לא לפטר עובדים. הסכום יהיה פטור ממס. עובדים שיפוטרו וכן עצמאים שעבודתם הופסקה יקבלו מהמדינה דמי אבטלה עד 350 אירו לשבוע.

3.13 ניו זילנד[82]

סך הסיוע הוא כ-**61.2 מיליארד דולר** ניו זילנדי, כ-20.7% מהתמ"ג. אלה כמה מכלי הסיוע:

- **הלוואות לעסקים קטנים ובינוניים** – עסקים שבהם פחות מ-50 עובדים זכאים להלוואה של עד 100,000 דולר ניו זילנדי, בערבות מדינה של עד 80%.
- **דחיית תשלומי הלוואות ומשכנתאות** – עסקים קטנים ובינוניים ובעלי משכנתאות לדיור אשר נפגעו מהמשבר זכאים לדחות את התשלומים בחצי שנה.
- **מערכת המס** –שינויים במערכת המס, לרבות העלאת רף מס הכנסה, הקמת תוכנית להשבת הפסדי מס בשנתיים הקרובות ומתן אפשרות להכרה בהוצאות פחת על מבנים מסחריים.
- **סיוע לענף התעופה** –סיוע של כ-600 מיליון דולר ניו זילנדי לענף התעופה, ובנוסף כ-900 מיליון דולר ניו זילנדי לחברת התעופה אייר ניו זילנד (למחיקה של חלק מחובות החברה למדינה), כדי לשמור על הפעילות התפעולית של הענף.
- **השתתפות המדינה בתשלומי שכר לעובדים** – סבסוד הוצאות שכר לעסקים שמחזור העסקים שלהם פחת ב-30% ויותר והם משלמים משכורת לעובדים שלהם עד יוני 2020. בחודשים יוני עד ספטמבר 2020 הסבסוד הממשלתי יהיה לעסקים אשר נפגעו יותר ומחזור העסקים שלהם ירד ב-50% לפחות. סך הסיוע צפוי להיות 8–12 מיליארד דולר ניו זילנדי. ההשתתפות תהיה בסכום אחד ועד לשווי משכורות של 12 שבועות.

---

[81] OECD, Covid19 Update by country; International monetary fund, Policy responses to COVID-19, accessed: May 31st 2020.

[82] שם.

- **קרן הכשרה מקצועית** – הקמת קרן של כ-1.6 מיליארד דולר ניו זילנדי, שמטרתה הכשרה והסבה של עובדים מענפי האירוח והתעופה לענפי הבנייה, החקלאות, התעשייה והבריאות.

3.14 הונגריה[83]

אלה כמה מכלי הסיוע:

- **הלוואות לעסקים** – עסקים זכאים להלוואות בערבות המדינה. סך ההלוואות שמעמידה המדינה הוא עד 2.5 טריליון פורינט הונגרי, ושיעור ערבות המדינה הוא עד 90%. חברות טכנולוגיות קטנות ובינוניות זכאיות בתנאים מסוימים להלוואה בריבית של 0%.
- **פטור מתשלומי ביטוח לאומי של המעסיקים** בחודשים מרץ עד יוני 2020 בענפים האלה: תיירות, תעשיית הבידור, קייטרינג, ספורט ושירותי תרבות ותחבורת נוסעים. החל מחודש יולי 2020 שיעור תשלום ביטוח לאומי ירד מ-17.5% ל-15.5%. בנוסף לכך, סכום של כ-1.7 מיליארד אירו יינתן גם בעבור **תמיכות, סובסידיות להשקעות**, **הקלות במיסים, הלוואות בתנאים נוחים ועזרה בתשתיות** לאותם ענפים שפורטו לעיל, בפריסה לשלוש שנים. חברה שנפגעה יכולה להגיש בקשה להקלות במיסים של עד 5 מיליון פורינט הונגרי, ותקופת החזר המע"מ תהיה עד 30 ימים.
- **מענקים לכלל העסקים שנפגעו** – עסקים מענפי התעשייה ונותני השירותים שמחזור עסקאותיהם נפגע ב-25% לפחות, זכאים למענקי השקעה של עד 800,000 אירו. חברות קטנות שזכאיות למענק יהיו פטורות מהמס על המענק.
- **דחיית תשלומי הלוואות** – עסקים יוכלו לדחות את תשלומי ההלוואות עד לסוף שנת 2020.
- **הקפאת דמי שכירות בענפים שנפגעו קשות**, ובנוסף לכך בעלי נכסים לא יוכלו לבטל את חוזי השכירות ללא אישור השוכרים עד לסיום תקופת החירום.
- **סיוע לעסקים בסבסוד משכורות** – אם עסקים לא יפטרו את העובדים במשך שלושה חודשים, הם יהיו זכאים לסבסוד של עד 70% משכר העובדים לתקופה של שישה חודשים, ובתנאי שמחזור עסקיהם ירד ב-15%–75%.
- **סיוע לעובדים – החזר של עד 70% מהשכר שהופחת** בעקבות ירידה בשעות העבודה, וזאת למשך שלושה חודשים.

3.15 טורקיה[84]

הסיוע הוא **50 מיליארד לירות טורקיות חדשות**, שהם כ-5% מהתמ"ג. אלה כמה מכלי הסיוע:

- כמה בנקים ציבוריים במדינה מציעים הלוואות חדשות לכל החברות **בתנאי שישמרו על כמות העובדים** שהייתה לפני המשבר. התשלום הראשון יהיה בתום שישה חודשים מקבלת ההלוואה, וההלוואות יהיו בריבית מסובסדת.
- תשלומים של הלוואות שהיו קיימות לפני המשבר **יידחו בשלושה חודשים לפחות**.[85]

---

[83] OECD, Initial Budget and Public Management Responses to the Coronavirus (COVID-19) Pandemic in OECD Countries, accessed on: May 5th, 2020. OECD, Covid19 Update by country, accessed: May 31st 2020.

[84] OECD, Covid19 Update by country, accessed: May 31st 2020.

[85] שם.

- **תשלומי חובות של חברות מענף החקלאות לגופים ציבוריים יידחו למשך שנה.**
- **דחייה בשישה חודשים של תשלומי המע"מ והביטוח הלאומי** של החודשים אפריל, מאי ויוני 2020 לכמה מגזרים: תעשיית האירועים, בתי קולנוע ותיאטראות, אירוח, ענפי מזון ומשקאות, מסחר קמעונאי, תעשיית ברזל וטקסטיל. שיעור המע"מ בגין טיסות פנים-ארציות ירד מ-18% ל-1% בחודשים אפריל, מאי ויוני 2020.
- **ביטול דמי שכירות** לשלושה חודשים לכל העסקים ששוכרים מהמדינה נדל"ן.

3.16 אסטוניה[86]

סך הסיוע הוא כ-**2 מיליארד אירו** (כ-7% מהתמ"ג). אלה כלי הסיוע העיקריים:

- **הלוואות לעסקים שנפגעו**, במטרה לשמור על הנזילות. כמו כן, הלוואות בערבות המדינה ללווים המעוניינים לארגן מחדש את תשלומי ההלוואות שלקחו. סכום ההלוואה המרבי לכל חברה הוא 5 מיליון אירו.
- **פטור מתשלום ביטוח לאומי לעצמאים** לרבעון הראשון של שנת 2020, והסכום המינימלי של תשלום ביטוח לאומי לרבעון הראשון יבוטל.
- **דחייה של מס חברות לכל הענפים תהיה ללא קנס**.
- **הממשלה תסייע לעסקים מענפי התרבות והספורט שבוטלו להם אירועים בחודשים מרץ ואפריל 2020**. הסיוע הוא באמצעות השתתפות המדינה בהוצאות הבלתי-צפויות של עסקים בענפים אלו, וסך הסיוע הוא עד 25 מיליון אירו.
- **סיוע ממוקד לענף התיירות** בסך של 25 מיליון אירו.
- **השתתפות בשכר של עובדים שמשולם על ידי מעסיקים** – סבסוד של עד 70% מהשכר הממוצע של כל העובדים עד 1,000 אירו בחודש לעובד, בתנאי שמחזור העסקים ירד ב-30% לפחות.
- **השתתפות בימי מחלה –** המדינה תפצה על שלושת הימים הראשונים של המחלה בחודשים מרץ עד מאי 2020.

3.17 סין[87]

אלה כמה מכלי הסיוע:

- המדינה הקימה קרן הלוואות בערבות המדינה, ולעסקים קטנים ובינוניים הוקצו כטריליון יואן סיני.
- המדינה מאפשרת לבעלי חובות לבצע פריסה מחודשת של הלוואות, משכנתאות וחובות אחרים.
- עסקים קטנים ובינוניים מתחום הקייטרינג והאירוח זכאים **לפטור מתשלומי ביטוח לאומי**.
- חברות בתחום האירוח, הקייטרינג והשירותים הפרטיים זכאיות **לפטור ממע"מ**.
- חברות מהענפים האלה: קייטרינג, אירוח, תחבורה ותיירות, זכאיות **להעביר את ההפסדים של שנת 2020 לשמונה השנים הבאות**.
- חברות גדולות פטורות מ-50% מתשלומי ביטוח לאומי.
- חברות התעופה פטורות מתשלומים לקרן הפיתוח של ענף התעופה.

---

[86] OECD, Initial Budget and Public Management Responses to the Coronavirus (COVID-19) Pandemic in OECD Countries, accessed on: May 5th, 2020. OECD, Covid19 Update by country, accessed: May 31st 2020.

[87] OECD, Covid19 Update by country, accessed: May 31th 2020.

- עסקים קטנים השוכרים מהמדינה נדל"ן זכאים לפטור מדמי שכירות לשלושה חודשים. בעלי נדל"ן פרטיים שמשכירים לעסקים קטנים זכאים להטבות מס אם הם לא יגבו שכר דירה עד שלושה חודשים.

3.18 קולומביה[88]

סך הסיוע הוא **15 טריליון פסו קולומביאני** (כ-4.7 מיליארד דולר). אלה כמה מכלי הסיוע:

- **הקמת קרן להלוואות בערבות המדינה – הממשלה תעניק הלוואות בערבות המדינה** בסכום כולל של 250 מיליארד פסו קולומביאני לתמיכה בענפי האירועים הציבוריים, התיירות והתעופה. בנוסף לכך יוקצו כ-300 מיליארד פסו קולומביאני ליתר הענפים.
- **דחיית תשלומי מס הכנסה וביטוח לאומי** (לעובדים וגם למעסיקים) לכל הענפים.
- **דחיית תשלומי מע"מ** לבתי מלון, לתיאטראות, למקומות להופעות חיות ולתחבורה אווירית.
- **השתתפות הממשלה בתשלום שכר לעובדים של עסקים קטנים ובינוניים** –ההשתתפות בשכר העובדים מותנית בכך שלא יפוטרו עובדים (ההשתתפות היא עד פי חמישה משכר המינימום למשך שלושה חודשים לכל עובד). כמו כן, עסקים שמחזור עסקיהם ירד ב-20% לפחות יקבלו מענק של 40% משכר המינימום.

3.19 ליטא[89]

סך הסיוע הוא כ-**2.5 מיליארד אירו**, שהם כ-5% מהתמ"ג. אלה כמה מכלי הסיוע:

- **הלוואות מוטבות לעסקים קטנים ובינוניים** – חלק מההטבות הן לעסקים שהייתה להם ירידה של 30% לפחות ממחזור המכירות.
- **דחיית תשלומי הלוואות –** דחייה של תשלומי הלוואות עד שישה חודשים.[90]
- **דחיית תשלומי מס הכנסה ליחידים ולחברות** – יחידים וחברות זכאים לדחות את תשלומי מס ההכנסה ומס החברות, ולא יינתן קנס על פיגור בתשלומים.
- **הפחתה של מיסים על השכרת נכסים שבבעלות המדינה.**
- **הקלות ליבואנים** –זכאים להקלות במכס ובמע"מ על יבוא של מוצרים המשמשים למאבק בנגיף הקורונה.
- **מענק לעצמאים** – עצמאים שנאלצו לסגור את עסקם זכאים לקבל 257 אירו לכל חודש.
- **פיצוי לענף התיירות** – ענף התיירות צפוי להיפתח מחדש בחודש יוני 2020, וסך הסיוע לענף הוא כ-45 מיליון אירו. עסקי התיירות יקבלו הטבות מיוחדות, כגון הלוואות, פיצויים, מענקים לשמירה על נזילות ועזרה בשיווק (אנשי רפואה יקבלו שוברים לחופשה, וכך העסקים יקבלו לקוחות נוספים).
- **דחיית תשלומי חשמל וגז** – לכלל האוכלוסייה ניתנת זכאות לדחות את תשלומי החשמל והגז המשולמים לספקים הציבוריים.
- **השתתפות המדינה בתשלומי שכר לעובדים** – עסקים שנאלצו לסגור את העסק שלהם ומשלמים לעובדים שאינם יכולים לעבוד לפחות שכר מינימום, יקבלו סבסוד של עד 607–910 אירו ברוטו.

---

[88] OECD, Covid19 Update by country, accessed: May 21st 2020.

[89] OECD, Covid19 Update by country; IMF, Policy responses to COVID-19, accessed: May 31st 2020.

[90] בנק ישראל, הפיקוח על הבנקים מודיע על מתווה מקיף שאומץ על ידי המערכת הבנקאית לדחיית תשלומי הלוואות כסיוע ללקוחות הבנקים בהתמודדות עם השלכות משבר הקורונה, 7 במאי 2020.

4. ניתוח כלי הסיוע לעסקים והשפעתם

קצב ההדבקה המהיר יחסית של נגיף הקורונה הוביל מדינות רבות להכריז על סגרים, ואלה הובילו לירידה חדה בכמות העובדים הפעילים, להשבתה מלאה או חלקית של עסקים רבים ולמשבר כלכלי עולמי. בעקבות כך החלו מדינות רבות לנקוט צעדי חירום כדי להשיג שתי מטרות: לאפשר לאנשים ולעסקים לשרוד בתקופת ההסגרים ולאפשר לכלכלות לחזור לצמוח לאחר השגת שליטה על התפשטות הנגיף. כתוצאה מאירועים אלו ההשפעה על העסקים כפולה:

בעת הסגרים: השבתה פתאומית מלאה או חלקית של עסקים רבים, ירידה בהכנסה השוטפת של משקי בית ועסקים.

לאחר הסגרים: הירידה בהכנסה של משקי הבית ושל העסקים לצד המגבלות שנותרו מובילה לירידה חדה בביקושים לעומת המצב שלפני המשבר.

פעולות אלו דורשות הגדלה ניכרת של ההוצאה הציבורית ושל הגירעון, לצד הגדלת הנזילות בשווקים. אולם, הגדלת הגירעון באופן חד מדי עשויה לפגום בתהליך הצמיחה לאחר המשבר בגין קושי פיננסי אפשרי לממן את הגירעון ובגין הקטנת הביקושים של העסקים ומשקי הבית בשל ציפייה להעלאת מיסים להחזר חובות הממשלה (אפקט ריקרדיאני). קיים יחס תחלופה בין הצורך להעלאת הגירעון למימון הסיוע להישרדות בעת המשבר והסיוע לצמיחה לאחר המשבר לבין הסיכונים בהעלאה גבוהה מדי.

מצב העסקים בכל מדינה תלוי במגוון של גורמים, כמפורט להלן:

האיתנות הפיננסית של העסקים: האיתנות הפיננסית של העסקים ערב המשבר עשוייה לשמש "אוויר לנשימה" בתקופת ההגבלות והירידה החדה בפעילות הכלכלית. מהסקירה בסעיף 1.3 לעיל עולה כי בממוצע האיתנות פיננסית של עסקים קטנים בישראל נמוכה יחסית, המינוף הפיננסי גבוה יחסית וימי האשראי ארוכים יחסית, ועל כן תקופת הגבלות ארוכה עשויה למוטט רבים מהם.

עוצמת ההגבלות שהוטלו: ישראל נקטה צעדי הגבלות מוקדמים ומחמירים יחסית למדינות רבות אחרות, לרבות הפסקת טיסות ממוקד המחלה בסין ב-30 בינואר 2020 ולאחר מכן ממדינות נוספות. מאמצע מרץ 2020 הושבתה מערכת החינוך, נקבעו תקנות לשעת חירום המצמצמות את היקף העבודה[91] ונעשה שימוש באמצעי ניטור דיגיטלי למעקב אחר חולים ומבודדים. הטלת ההגבלות מוקדם יחסית אפשרה לרכך אותן בהדרגה מוקדם יחסית למדינות אחרות, ועל כן תקופת הגבלות בישראל הייתה אומנם מחמירה יותר אך קצרה יותר.[92]

כלי הסיוע של הממשלות: בהינתן איתנות פיננסית נמוכה יחסית של העסקים בישראל ורמת פגיעות גבוהה, וכן נקיטת הגבלות מוקדם יחסית למדינות אחרות ובעוצמה רבה, היה אפשר לצפות שכלי הסיוע של הממשלה יהיו נרחבים ומהירים יותר. נושא זה ייבחן בסעיפים הבאים.

---

[91] להרחבה: חדוה קפלינסקי, עמי צדיק, התמודדות המשק מול משבר נגיף הקורונה בהשוואה למדינות המפותחות, מרכז המחקר והמידע של הכנסת, אפריל 2020.

[92] OECD, Economic Outlook June 2020, Page 237, June 10, 2020.

4.1 קרנות אשראי בערבות מדינה

מהסקירה בסעיף 3 עלה כי כלי עיקרי שמדינות רבות משתמשות בו הוא מתן הלוואות לעסקים בערבות מדינה, שכן בתקופת ההגבלות הסיכון הפיננסי עולה, וקיים חשש כי ללא ערבות מדינה בנקים לא יספקו אשראי לעסקים המצויים בחוסר פעילות כלכלית, מה שעשוי להביא לחדלות פירעון של עסקים רבים ולהוביל למפולת כלכלית רחבת היקף.

4.1.1 הקרן הייעודית בישראל

ב-30 במרץ 2020 פורסמה התוכנית הכלכלית לסיוע במשבר נגיף הקורונה, שהיקפה **כ-80 מיליארד ש"ח**, ובה הוחלט על הקמת קרנות ייעודיות לסיוע לעסקים. היקף ההלוואות הראשוני שניתן להעמיד במסגרת הקרן לעסקים קטנים ובינוניים היה **8 מיליארד ש"ח**, וכנגד הלוואות אלו הועמדו ערבויות בהיקף של **כ-1.2 מיליארד ש"ח – 15%** מסך ההלוואות.[93] לאחר מכן, ב-4 במאי 2020, הורחב היקף ההלוואות שניתן להעמיד בקרן **ל-14 מיליארד ש"ח,** וסך הערבויות שהועמדו הגיע ל**כ-2.1 מיליארד ש"ח**.[94] לוח 7 שלהלן מציג נתונים על ההלוואות בקרן בערבות מדינה לסיוע לעסקים קטנים ובינוניים, נכון ל-2 ביוני 2020.

לוח 7 – הלוואות לעסקים קטנים ובינוניים בקרן בערבות מדינה (14 ביוני 2020)[95]

נתון	מספר
מספר הבקשות להלוואות	66,300
מספר הבקשות שטופלו	50,100
שיעור הבקשות שטופלו	75.6%
מספר ההלוואות שאושרו	36,100
שיעור ההלוואות שאושרו	72.1%
מספר ההלוואות שנדחו	14,000
שיעור ההלוואות שנדחו	27.9%
סכום ההלוואות שאושרו (במיליארדי ש"ח)	**13.45**

בלוח אפשר לראות כי מתוך **כ-66,300** בקשות להלוואה בקרן בערבות מדינה (שהן כ-11.6% מכלל העסקים), **טופלו כ-50,100 אלף בקשות – 75.6%**. מסך הבקשות שטופלו, **כ-72.1%** אושרו **וכ-27.9%** נדחו. סך כל ההלוואות שאושרו בקרן בערבות מדינה הוא **כ-13.45 מיליארד ש"ח** (כ-5.6% מיתרת האשראי לעסקים קטנים ובינוניים בסוף 2019), כלומר הלוואה ממוצעת של כ-373,000 ש"ח. מתוך כ-66,000 הבקשות לקרן אושרו **54.4%,** נדחו **21.1%** ולא טופלו **24.4%.** ב-2 ביוני 2020 פנה שר האוצר לוועדת הכספים של הכנסת בבקשה להגדיל את הקרן בעוד 8 מיליארד ש"ח, כך שיהיו בה **22 מיליארד ש"ח**.[96]

---

[93] להרחבה: נעם בוטוש, סיוע לעסקים באמצעות קרנות הלוואה בערבויות מדינה להתמודדות עם משבר נגיף הקורונה, מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 5 באפריל 2020.

[94] ועדת הכספים, הצעת אישור בדבר העמדת סכום ערבות נוסף לקרן הסיוע הייעודית לעסקים בשל התפשטות נגיף הקורונה, 4 במאי 2020.

[95] החשב הכללי, קרנות ייעודיות לעסקים לסיוע בקושי התזרימי בעקבות נגיף הקורונה, מעודכן נכון ל-12 ביוני 2020.

[96] משרד האוצר, שר האוצר והחשב הכללי פנו ליו"ר ועדת הכספים בבקשה להרחיב את הקרן להעמדת ההלוואות בערבות המדינה ב-8 מיליארד שקלים נוספים, 3 ביוני 2020.

בתרשים 14 שלהלן מוצג השינוי ביתרות האשראי לפי מגזר בתקופת משבר נגיף הקורונה.

תרשים 14 – שינוי ביתרות אשראי בנקאי לפי מגזר מתחילת 2020 (במיליארדי ש"ח שוטפים)[97]

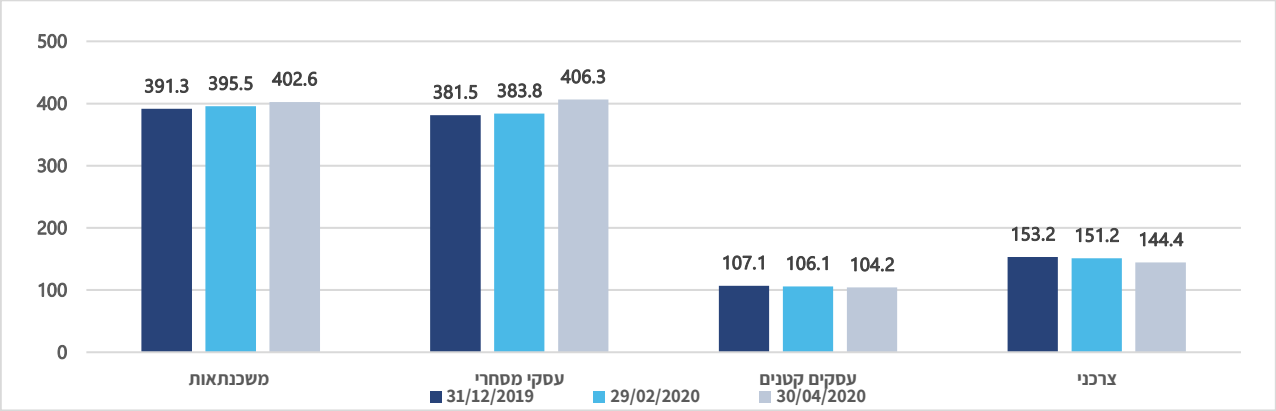

בנתונים אפשר לראות כי יתרת האשראי הבנקאי לעסקים קטנים ירדה מכ-107.1 מיליארד ש"ח ב-31 בדצמבר 2019 לכ-104.2 מיליארד ש"ח ב-30 באפריל 2020 – **ירידה של כ-2.9 מיליארד ש"ח או בשיעור של 2.7%,** למרות פעילות הקרן בתקופת המשבר. הקיטון ביתרת האשראי לעסקים קטנים עשוי לנבוע מכמה סיבות: לעסקים הוצעו הלוואות בריביות גבוהות אך הן לא מומשו בפועל, ולכן יתרת האשראי בפועל ירדה; חלק מהאשראי שניתן במסגרת הקרן בערבות מדינה מוצג באשראי עסקי מסחרי, שבו חל גידול של **כ-22.5 מיליארד ש"ח** בחודשים מרץ-אפריל 2020.

במקביל, הריבית הבנקאית לעסקים קטנים ירדה מ-5% ב-29 בפברואר 2020 ל-3.77% ב-20 באפריל 2020, בין היתר בגין פעילות הקרן המספקת הלוואות בריבית נמוכה יחסית (פריים + 1.5%), ובגין ההלוואות המוניטריות שמציע בנק ישראל לבנקים בריבית של 0.1% לצורך מתן הלוואות לעסקים קטנים (ראו סעיף 2.2.1 לעיל).

4.1.2 קרנות בערבות מדינה בעולם

מדינות רבות בעולם הקימו קרנות הלוואה ייעודיות בערבות מדינה לסיוע לעסקים שנפגעו כתוצאה ממשבר נגיף הקורונה. להלן יוצגו כמה מדינות ונתונים על הקרנות הייעודיות שהוקמו.

ארצות הברית[98] – כאמור לעיל, הסוכנות לעסקים קטנים (SBA) מפעילה תוכנית הלוואות בערבות מדינה להגנה על המשכורות (**Paycheck Protection Program**) בהיקף כולל של **כ-659 מיליארד דולר**. התוכנית מיועדת לעסקים המעסיקים עד 500 מועסקים ולעצמאים. שיעור הערבות הוא **100%**, והוא מכוסה על ידי הסוכנות לעסקים קטנים (SBA). ההלוואות עשויות להפוך למענקים במלוא הסכום, בהתאם לתנאים שפורטו לעיל. על פי הסוכנות, עד 4 ביוני 2020 אושרו **כ-4.5 מיליון הלוואות** בהיקף של **כ-511 מיליארד דולר**, וסכום ההלוואה הממוצע היה **כ-113,000 דולר**.[99]

[97] בנק ישראל, דגשים אקטואליים מתוך סקירת הפיקוח על הבנקים ל -2019 ומחצית 2020, 12 במאי 2020.

[98] CRS, Small Business Administration 7(a) Loan Guaranty Program, April 30 2020.

[99] SBA, Paycheck Protection Program, accessed: 7 June 2020.

בריטניה[100] – סך כל ההלוואות בקרנות בערבות מדינה יהיה **כ-330 מיליארד ליש"ט**. המדינה מפעילה שלוש תוכניות לקרנות הלוואה בערבות מדינה. בכל התוכניות אין צורך בערבות אישית של הלווים בהלוואות של עד **250,000 ליש"ט**:

- הלוואות הישרדות לעסקים (**BBLS**) – תוכנית זו מיועדת לעסקים קטנים ובינוניים. הסכום המרבי להלוואה בתוכנית זו הוא **50,000 ליש"ט**, ושיעור הערבות הוא **100%**.
- הלוואות לעסקים שנפגעו מהמשבר (**CBILS**) – תוכנית זו מיועדת לעסקים קטנים ובינוניים. הסכום המרבי להלוואה בתוכנית זו הוא **5 מיליון ליש"ט**, ושיעור הערבות הוא **80%.**
- הלוואות לעסקים גדולים שנפגעו מהמשבר (**CLBILS**) – תוכנית זו מיועדת לעסקים גדולים. הסכום המרבי להלוואה בתוכנית זו הוא **200 מיליון ליש"ט**, ושיעור הערבות הוא **80%.**

צרפת[101] – היקף קרנות הלוואה בערבות מדינה של **כ-300 מיליארד אירו**. שיעור הערבות להלוואות נע בין **70% ל-90%** בהתאם לגודל העסק: עסקים קטנים – 90%, עסקים בינוניים – 80% ועסקים גדולים – 70%.

אוסטרליה[102] – המדינה תקים קרן הלוואות בערבות מדינה לעסקים קטנים ובינוניים בהיקף של **כ-40 מיליארד דולר אוסטרלי.** שיעור הערבות בקרן יהיה **50%.** הקרן מיועדת לעסקים בעלי מחזור של עד **50 מיליון דולר אוסטרלי**.

בלגיה[103] – הקרן להלוואות בערבות מדינה מופעלת על ידי הבנק המרכזי. סך כל ההלוואות בקרן הוא **כ-50 מיליארד אירו**. שיעור הערבות במסגרת התוכנית הוא דיפרנציאלי, כך ש-3% ההפסד הראשונים בתיק הם על חשבון המגזר הפיננסי, 3%-5% מההפסד יתחלקו שווה בשווה בין המגזר הפיננסי למגזר הממשלתי, מעל 5% הפסד בתיק – 80% על חשבון הממשלה ו-20% על חשבון המגזר הפיננסי – סך הכול ממוצע משוקלל של **77% ערבות מדינה**.

שווייץ[104] – היקף ההלוואות בקרן בערבות מדינה הוא **כ-60 מיליארד פרנק שווייצרי**. ההלוואות יועמדו לטובת עסקים קטנים ובינוניים. הערבות בקרן משתנה לפי היקף ההלוואה: הלוואות של עד **חצי מיליון** פרנק שווייצרי יכוסו בשיעור ערבות של **100%** והריבית עליהן תהיה אפסית; הלוואות מעל חצי מיליון פרנק שווייצרי יכוסו בשיעור ערבות של **85%**, והריבית על הלוואות אלו תהיה בשיעור של **0.5%**.

ספרד[105] – קרן הלוואות בערבות מדינה המופעלת דרך בנק ממשלתי. היקף ההלוואות בקרן יהיה **כ-100 מיליארד אירו**. מתוך סכום זה, **כ-60 מיליארד אירו** יהיו עבור עסקים קטנים ובינוניים ועצמאים. עבור עסקים אלו שיעור

---

[100] Ibid; GOVERNMANT of United Kingdom, COVID-19 Business support, accessed: June 3, 2020.

[101] OECD, Covid19 Update by country, accessed: 3 June 2020.

[102] Australian Government, Coronavirus SME Guarantee Scheme, accessed: June 3 2020.

[103] National Bank of Belgium, Guarantee scheme for individuals and companies affected by the corona crisis, March 22 2020.

[104] OECD, Covid19 Update by country, accessed: 3 June 2020.

[105] שם.

הערבות יהיה **80%**. שאר הסכום, **40 מיליארד אירו**, יוקצה עבור עסקים אחרים, ושיעור הערבות בהלוואות לעסקים אלו יהיה **70%** להלוואות חדשות ו-**60%** על הלוואות ממוחזרות.

דנמרק[106] – מוקמות כמה קרנות הלוואה בערבות מדינה לסיוע לענפים עסקיים שונים. סך כל ההלוואות בקרנות יהיה **כ-95.8 מיליארד כתר דני**. הקרנות מתפלגות כך:

- **35.7 מיליארד כתר דני** יוקצו לעסקים גדולים. שיעור הערבות בקרן זו הוא **70%**.
- **25 מיליארד כתר דני** יוקצו לעסקים קטנים ובינוניים. שיעור הערבות בקרן זו הוא **70%**.
- **30 מיליארד כתר דני** יוקצו לטובת חברות ביטוח.
- הסוכנות הדנית ליצוא אשראי תקצה **1.25 מיליארד כתר דני** לעסקים קטנים ובינוניים הפעילים בתחום היצוא. שיעור הערבות בקרן זו יהיה **90**%.
- **1.5 מיליארד כתר דני** יוקצו לטובת עסקים בענף התיירות.
- **כ-2.35 מיליארד כתר דני** יוקצו לטובת ערבויות לחברת התעופה הסקנדינבית SAS.

סיכום: השוואת קרנות בערבות מדינה

ניתן להשוות משתנים שונים של פעילות הקרנות בערבות מדינה, לרבות שיעור ערבות המדינה מסך ההלוואות, שיעור ההלוואות בקרנות בערבות מדינה מהתוצר ושיעור ההלוואות בקרנות בערבות מדינה מנכסי הבנקים. יחד עם זאת, בהשוואת קרנות הלוואה בערבות מדינה יש מאפיינים נוספים המשפיעים על רמת המעורבות והסיכון שהמדינה נוטלת על עצמה, ובהם: שער הריבית, העמלות, תקופת פריסת ההלוואה והגופים שנותנים את ההלוואה.

תרשים 15 שלהלן מציג את שיעורי ערבות המדינה מסך ההלוואות שהקרן יכולה לספק.

תרשים 15 – שיעור ערבות המדינה מסך ההלוואות שהקרן יכולה לספק[107]

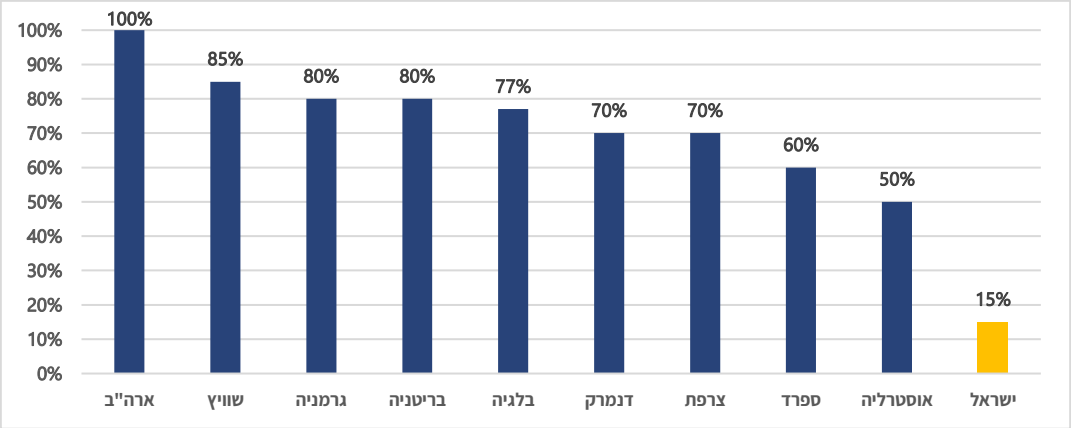

לפי הנתונים, שיעור הערבות במדינות הנסקרות נע בין 50% ל-100%. בארצות הברית שיעור הערבות הגבוה ביותר – **100%** ערבות מדינה, ובאוסטרליה שיעור הערבות הנמוך ביותר – **50%**. ניתן לראות כי בישראל שיעור ערבות

[106] שם.

[107] **ערבות מדינה:** על פי המקורות שהוצגו לעיל. במדינות בהן יש שיעורי ערבות שונים לתכניות שונות הוצגו שיעורי הערבות הנמוכים יותר.

המדינה הוא **15% – הנמוך מבין המדינות שנסקרו**. תרשים 16 שלהלן מציג את שיעור ההלוואות בקרנות בערבות מדינה מהתוצר בשנת 2019.

תרשים 16 – שיעור ההלוואות בקרנות בערבות מדינה מהתוצר[108]

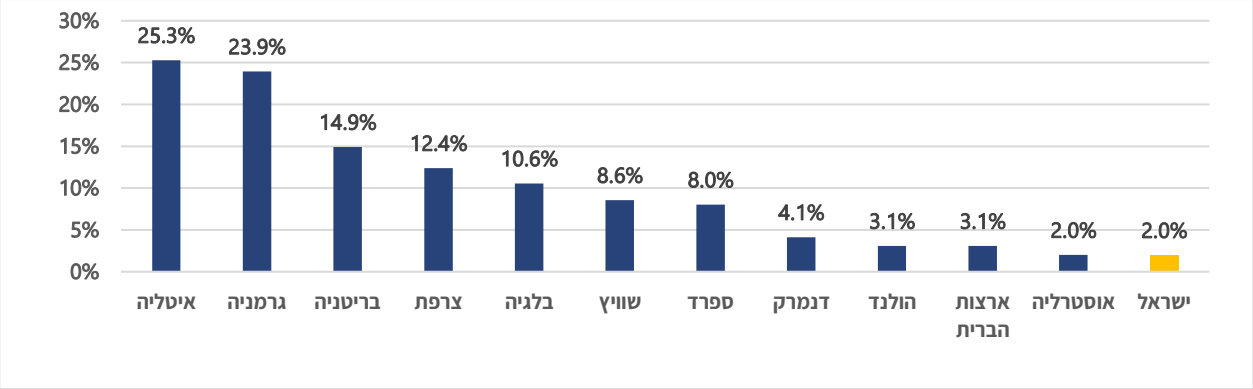

בתרשים אפשר לראות שבישראל שיעור ההלוואות בקרנות בערבות מדינה מהתוצר הוא כ-**2%**, בדומה לאוסטרליה, והוא הנמוך ביותר מבין המדינות שנסקרו. תרשים 17 שלהלן מציג את שיעור ההלוואות בקרנות בערבות מדינה מנכסי הבנקים בכל מדינה.

תרשים 17 – שיעור ההלוואות בקרנות בערבות מדינה מנכסי הבנקים[109]

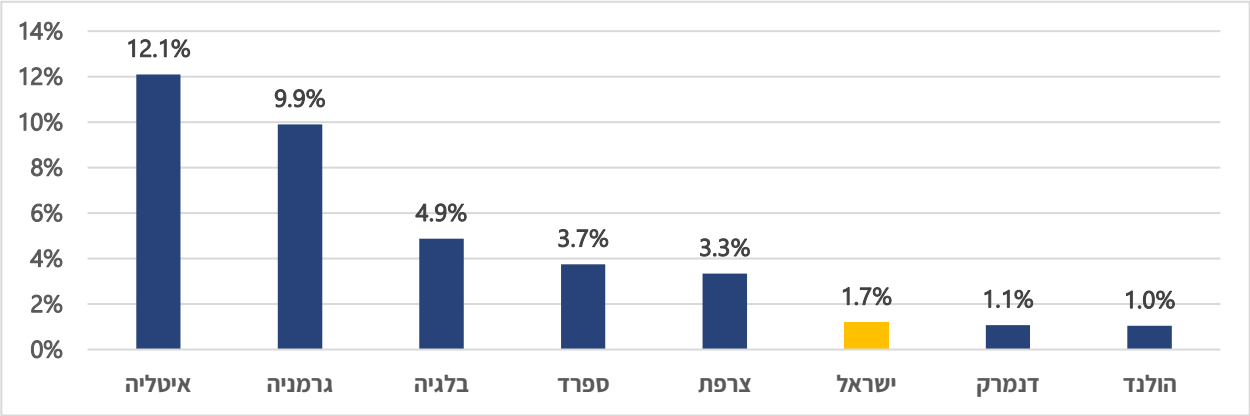

בתרשים אפשר לראות ששיעור ההלוואות בערבות מדינה מסך נכסי הבנקים בישראל הוא **1.7%**, גבוה מעט מדנמרק והולנד, ונמוך מיתר המדינות שנסקרו.

---

[108] שם.

GDP: OECD, OECD economic outlook 2019, GDP, nominal value, market price, December 10th 2019.

[109] ECB, Credit institutions and money market funds balance sheets, accessed: 4 June 2020; ECB, Potential impact of government loan guarantee schemes on bank losses, 26 May 2020; Denmark Nationalbank, Balance sheet items of the MFI sector, accessed: 4 June 2020.

ישראל: הפיקוח על הבנקים, לוח א2 – המבנה של מערכת הבנקאות, 5 במאי 2020.

4.2 דחייה של תשלומי הלוואות לבנקים

אחד מכלי הסיוע החשובים היה דחיית החזרי הלוואות לבנקים, לעסקים ולמשקי בית. כלי זה מסייע לעסקים נוכח הירידה בהכנסות, והוא עשוי לעזור להם לצלוח את המשבר ללא חדלות פרעון. בלוח 8 שלהלן מוצג פירוט המדינות שהשתמשו בכלי זה.

לוח 8 – פירוט לפי מדינות נבחרות של כלי הסיוע דחייה של תשלומי הלוואות לבנקים[110]

מדינה	דחיית החזרי הלוואות לבנקים	תנאים נלווים
ישראל	דחייה עד 6 חודשים	לעסקים שנפגעו במשבר, עד למחזור שנתי של 25 מיליון ש"ח
ארצות הברית	דחייה ב-6 חודשים	רק להלוואות המגובות בערבות מדינה
בריטניה	דחייה ב-3 חודשים	החזר תוך שנה פטורה מריבית
גרמניה	דחייה ב-3 חודשים עם אופציה להארכה	מיועד למיקרו-עסקים בלבד
צרפת	דחייה עד 6 חודשים	תשלום ראשון של הלוואה חדשה הוא לאחר שנה
איטליה	דחייה עד 20 בספטמבר 2020	קיימת ערבות מדינה בסך 33%, שנמשכת 18 חודשים לאחר תום הדחייה
אוסטרליה	דחייה עד 6 חודשים	סך החובות העסק פחות מ -10 מיליון דולר לכל ספקי האשראי
בלגיה	דחייה עד 6 חודשים	
הולנד	דחייה עד 6 חודשים	כפוף לשיקול דעת הבנק. סך החובות העסק פחות מ-2.5 מיליון אירו לכל ספקי האשראי
אירלנד	דחייה עד 6 חודשים	בגין הלוואות עד 50,000 אירו
ניו-זילנד	דחייה עד 6 חודשים	
הונגריה	דחייה עד ל-31 בדצמבר 2020	גם לעסקים וגם למשקי בית
טורקיה	להלוואות קיימות דחייה עד 3 חודשים	תשלום ראשון של הלוואה חדשה- לאחר 6 חודשים
ליטא	דחייה עד 6 חודשים	
פורטוגל	דחייה עד 30.9.2020	ללווה לא היו חובות לרשות המיסים ולביטוח הלאומי
קנדה	דחייה עד 6 חודשים	כפוף לשיקול דעת של הבנק
ספרד	דחייה ב-3 חודשים	
סינגפור	דחייה עד ל-31 בדצמבר 2020	פגיעה בהכנסה באשראי צרכני. לעסקים – רק הלוואות עם בטחונות מלאים

מהלוח אפשר ללמוד כי במדינות רבות היה שימוש בכלי דחיית תשלומי הלוואות לעסקים שנפגעו במשבר. יש לציין שלעסקים ולאנשים פרטיים שהחליטו להסתייע בכלי זה ההלוואה נדחתה לתקופה מאוחרת יותר; לחלופין, לאלו שבחרו לשנות את תנאי ההלוואה ייתכן שהתקופה תתקצר, אולם כל תשלום יהיה בסכום גבוה יותר.

4.3 השוואת כלי הסיוע

לוח 9 שלהלן מסכם את כלי הסיוע בישראל וב-19 מדינות מפותחות לפי הכלים העיקריים.

[110] בנק ישראל, הפיקוח על הבנקים מודיע על מתווה מקיף שאומץ על ידי המערכת הבנקאית לדחיית תשלומי הלוואות כסיוע ללקוחות הבנקים בהתמודדות עם השלכות משבר הקורונה, 7 במאי 2020. המדינות הונגריה, אסטוניה טורקיה וסין – ראו סעיף 3 לעיל.

לוח 9 – פירוט כלי הסיוע במדינות מפותחות

מדינה	אשראי בערבות המדינה	הקלות במיסים וארנונה	מענקים לעסקים	דחיית החזרי הלוואות לבנקים	השתתפות בשכר
ישראל	קיים – ערבות עד 15%	דחיית תשלומי מיסים, ויתור על ארנונה ל-3 חודשים	קיימים	דחייה ב-6 חודשים	תשלום דמי אבטלה ישירות לעובדים בחל"ת
ארצות הברית	קיים – הלוואה הופכת למענק	דחיית מיסים	קיימים מענקים על העסקת עובדים	דחייה ב-6 חודשים	
בריטניה	קיים – ערבות עד 80%	דחיית מע"מ ופטור מארנונה לעסקים	קיימים	דחייה ב-3 חודשים	השתתפות בתשלום משכורות
גרמניה	קיים – ערבות עד 100%	דחיית מיסים	קיימים	דחייה ב-3 חודשים	השתתפות בתשלום משכורות
צרפת	קיים – ערבות עד 90%	דחיית מיסים	קיימים	תשלום ראשון של הלוואה חדשה לאחר שנה, הלוואה קיימת עד 6 חודשים	
איטליה	קיים	דחיית מיסים		דחייה ב-6 חודשים	השתתפות בתשלום משכורות
אוסטרליה	קיים – ערבות עד 50%	דחיית מיסים	קיימים מענקים על העסקת עובדים	דחייה ב-6 חודשים	
בלגיה	קיים	דחיית מיסים בחודשיים, ביטוח לאומי עד סוף 2020	קיימים	דחייה ב-6 חודשים	
הולנד	קיים – ערבות עד 95%	דחיית מס הכנסה ומע"מ	קיימים	דחייה ב-6 חודשים בכפוף לשיקול דעת של הבנק	השתתפות בתשלום משכורות
שבדיה	קיים – ערבות עד 70%	הקלה בתשלומי מס הכנסה, מע"מ וביטוח לאומי	קיימים		השתתפות בתשלום פיצויים לעובדים והשלמה למשכורת מקורית
שווייץ	קיים – ערבות עד 85%	דחיית מס הכנסה, ביטוח לאומי ומע"מ	קיימים		
דנמרק	קיים – ערבות עד 90%	דחיית מיסים	השתתפות בהוצאות קבועות		השתתפות בתשלום משכורות
אירלנד	קיים – ערבות עד 80%	דחיית מיסים	קיימים	דחייה ב-6 חודשים בגין הלוואות עד 50,000 אירו	השתתפות בתשלום משכורות
ניו זילנד	קיים – ערבות עד 80%		קיימים מענקים על העסקת עובדים	דחייה ב-6 חודשים	
הונגריה	קיים – ערבות עד 90%	פטור מדמי ביטוח לאומי והקלות בשאר המיסים	קיימים	דחייה עד ל-31 בדצמבר 2020.	סיוע לשכירים והשתתפות בתשלום משכורות
טורקיה	הלוואות מסובסדות	דחייה של מע"מ וביטוח לאומי		דחיית תשלומים בשלושה חודשים עבור הלוואות קיימות, תשלום ראשון של הלוואה חדשה יהיה לאחר שישה חודשים	
אסטוניה	קיים	פטור מביטוח לאומי ודחייה של מס חברות	השתתפות בהוצאות	פריסה מחודשת של הלוואות	השתתפות בתשלום משכורות
סין	קיים	פטור מביטוח לאומי וממע"מ		פריסה מחודשת של הלוואות	
קולומביה	קיים	דחיית מס הכנסה, ביטוח לאומי ומע"מ	קיימים		השתתפות בתשלום משכורות

ליטא	הלוואות מסובסדות	דחיית מיסים	קיימים	דחייה ב-6 חודשים	השתתפות בתשלום משכורות
סיכום	**20 מדינות**	**19 מדינות**	**17 מדינות**	**16 מדינות**	**11 מדינות – השתתפות בשכר; מדינה אחת – דמי אבטלה ישירות**

בהשוואה אפשר לראות כי בכל **20 המדינות הנסקרות הונהג כלי קרנות הלוואות בערבות מדינה**, ב-19 מדינות הונהג כלי דחיית מיסים, ב-17 מדינות מענקים לעסקים, ב-16 מדינות אפשרות לדחיית תשלומי הלוואות, ב-11 מדינות השתתפות בשכר העובדים שהושבתו, ורק בישראל הונהג תשלום דמי אבטלה ישירות לעובדים שהושבתו.

4.4 צמיחה ברבעון הראשון של 2020

השפעת המשבר הכלכלי בגין הסגרים שהוטלו במטרה לבלום את נגיף הקורונה ניכרת בנתוני התוצר לרבעון הראשון של 2020. במדינות רבות הסגרים החלו במהלך מרץ 2020. בסין, מקור המגפה, הסגרים החלו בינואר 2020. תרשים 18 שלהלן מציג את הצמיחה בתוצר ברבעון הראשון של 2020 (במונחים שנתיים).

תרשים 18 – שיעור הצמיחה בתוצר במדינות המפותחות ברבעון הראשון של 2020[111]

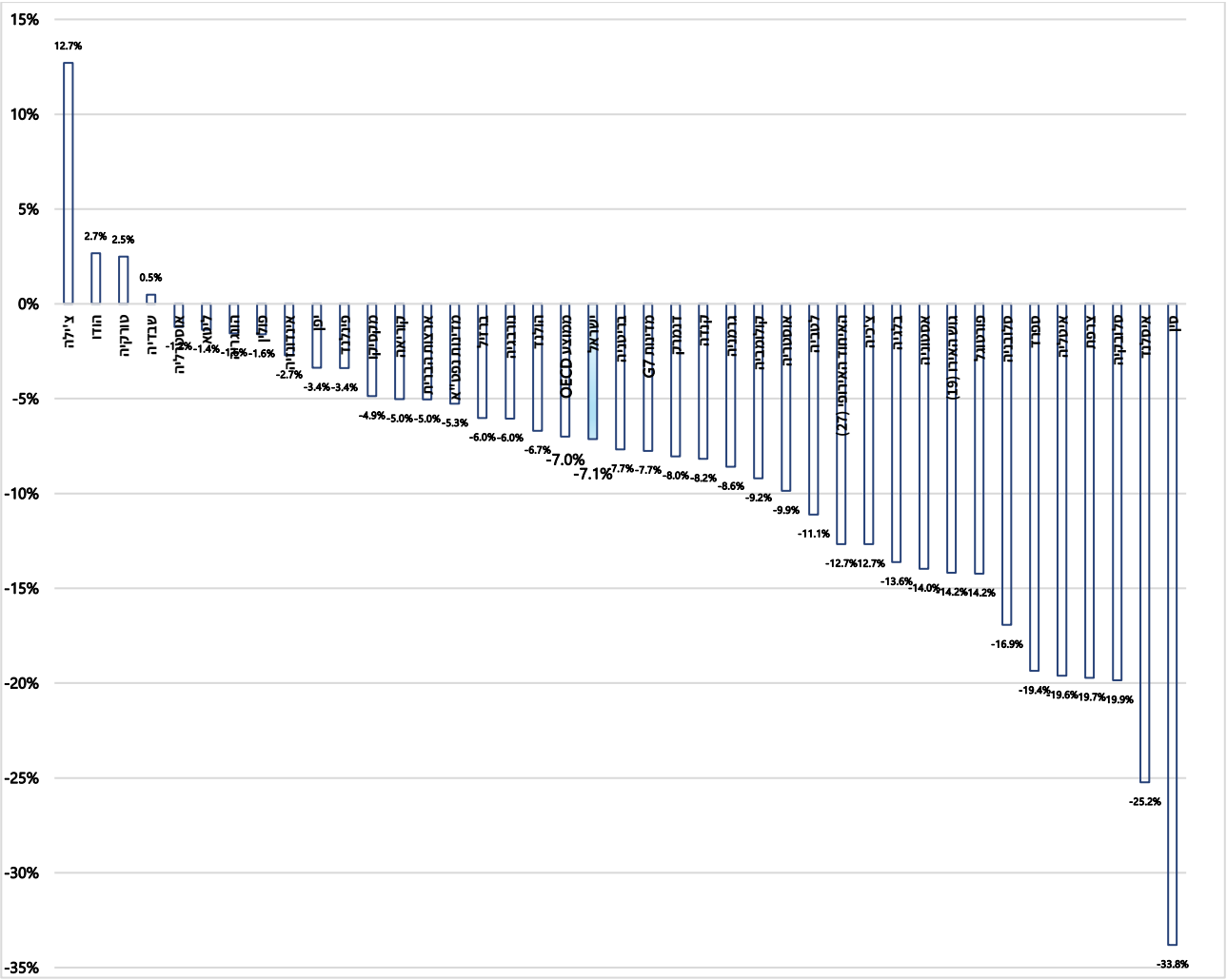

[111] OECD.stat, Quarterly Growth Rates of real GDP, change over previous quarter, accessed: June 4, 2020.

בנתונים אפשר לראות כי שיעור הצמיחה בתוצר בישראל ברבעון הראשון של 2020 היה **-7.1%**, דומה לממוצע במדינות ה-OECD – **-7%**, גבוה מהצמיחה ב-27 מדינות האיחוד האירופי – **-12.7%**, וגבוה מ-19 מדינות גוש האירו – **-14.2%**. בסין, שבה כאמור הוטלו הסגרים בינואר 2020 והשפעתם הייתה על רוב הרבעון הראשון, שיעור הצמיחה היה **-33.8%** - הירידה הגדולה ביותר מבין המדינות הנסקרות.

4.5 תחזיות לשנים 2020 ו-2021

תרשים 19 שלהלן מציג תחזית צמיחה של בנק ישראל לשנים 2020 ו-2021 בישראל ובממוצע מדינות ה-OECD.

תרשים 19 – תחזית בנק ישראל לשנים 2020 ו-2021 בישראל ובממוצע מדינות ה-OECD[112]

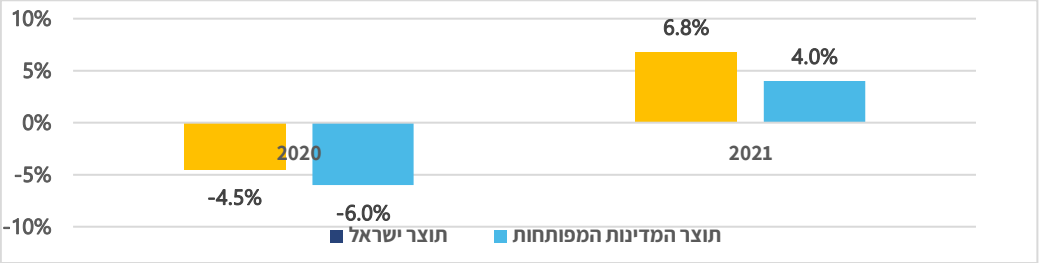

על פי תחזית של **בנק ישראל**, התוצר בשנת 2020 צפוי לקטון בכ-**4.5%** לעומת ירידה של 6% במדינות המפותחות, ובשנת 2021 צפוי לגדול בכ-**6.8%** לעומת 4% במדינות המפותחות. שיעור האבטלה בקרב גילאי העבודה העיקריים (24–65) צפוי להיות בסוף שנת 2020 כ-**8.5%**, ובשנת 2021 הוא צפוי לרדת לכ-**5.5%**. במצב שבו יחול גל התפרצות נוסף צפויה להיות פגיעה גדולה יותר במשק, ושיעור האבטלה בסוף שנת 2020 צפוי להיות כ-11%.

לפי תחזית משרד האוצר, הצמיחה בשנת 2020 תהיה **-5%**.[113] בתרחיש של התאוששות מהירה, שיעור האבטלה בסוף שנת 2020, כולל העובדים בחל"ת, צפוי להיות כ-**13%**, ובשנת 2021 – כ-**9%**. שיעור האבטלה ללא העובדים בחל"ת בשנת 2020 צפוי להיות כ-**7%**, ובשנת 2021 – כ-**5%**.

ב-10 ביוני 2020 פרסם ה-OECD תחזית כלכלית למדינות הארגון בשני תרחישים: התפרצות אחת באביב 2020, או שתי התפרצויות באביב ובסתיו 2020. תרשים 20 שלהלן מציג את תחזית הצמיחה בתוצר בשנים 2020 ו-2021 לפי התרחיש המתון שבו תהיה התפרצות אחת.

[112] בנק ישראל, התחזית המקרו-כלכלית של חטיבת המחקר, 24 במאי 2020.

[113] משרד האוצר, אגף התקציבים, מצגת התמודדות עם נגיף הקורונה, דוא"ל, 1 ביוני 2020.

תרשים 20 – תחזית ה-OECD על שיעור הצמיחה בתוצר בשנים 2020 ו-2021[114]

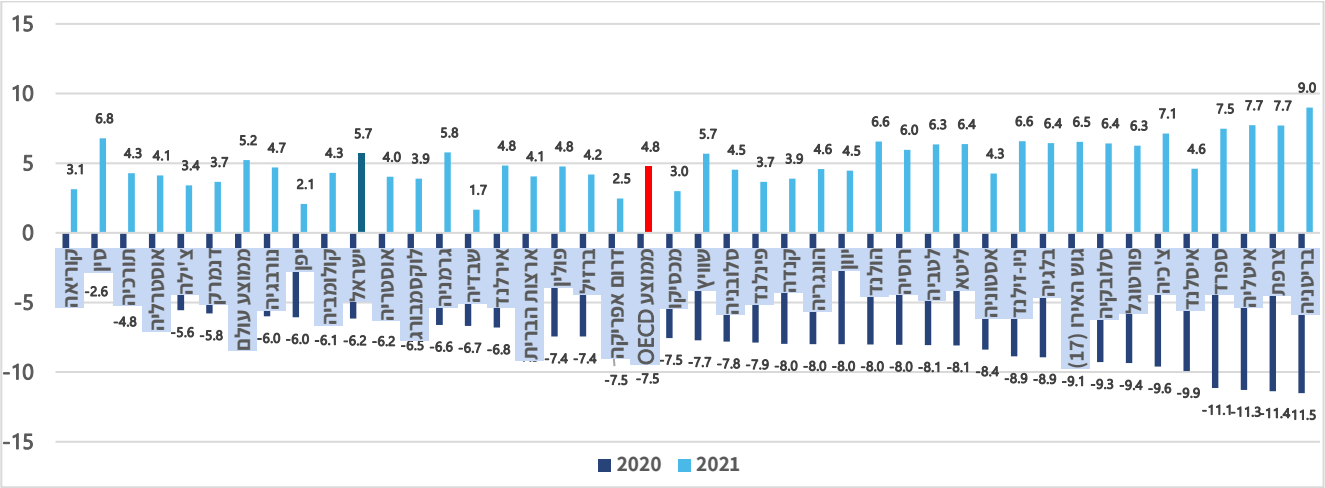

לפי התחזית, שיעור הצמיחה בתוצר בישראל בשנת 2020 הוא **-6.2%**, לעומת **-7.7%** בממוצע במדינות ה-OECD ו-**-9.1%** בממוצע במדינות גוש האירו. בשנת 2021, שיעור הצמיחה בישראל נחזה ל-5.7%, ל-4.8% בממוצע במדינות ה-OECD ול-6.5% בממוצע במדינות גוש האירו. לפי התרחיש החמור, הצמיחה בישראל בשנת 2020 תהיה **-8.3%**, לעומת -9.3% בממוצע במדינות ה-OECD. בשנת 2021 הצמיחה בישראל תהיה 2.6%, לעומת 2% בממוצע במדינות ה-OECD. תרשים 21 שלהלן מציג את תחזית ה-OECD על שיעור הגירעון מהתוצר בשנים 2020 ו-2021 במדינות המפותחות לפי התרחיש המתון.

תרשים 21 – תחזית ה-OECD על שיעור הגרעון מהתוצר בשנים 2020 ו-2021[115]

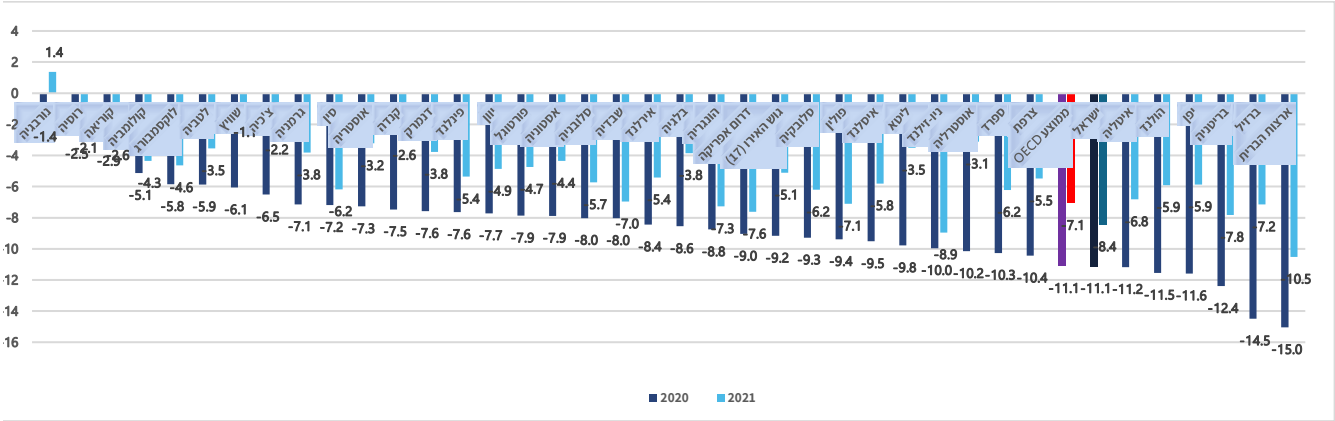

לפי התחזית, שיעור הגירעון מהתוצר בישראל בשנת 2020 הוא **11.1%**, דומה לממוצע המשוקלל במדינות ה-OECD, וגבוה מהממוצע הפשוט במדינות ה-OECD – **8.5%**. הגירעון הצפוי בישראל בשנת 2020 הוא השביעי בגודלו, לאחר ארצות הברית, ברזיל בריטניה, יפן, הולנד ואיטליה. אחת הסיבות לשיעור גירעון גדול יותר בישראל היא גירעון גדול בשיעור של 3.9% כבר בשנת 2019, כלומר כלכלת ישראל נכנסה למשבר עם גירעון גדול יחסית. בשנת 2021, שיעור הגירעון מהתוצר בישראל נחזה ל-8.4%, לעומת 7.1% ממוצע משוקלל במדינות ה-OECD ו-9.1% ממוצע פשוט. מההשוואה עולה כי בשנת 2020 שיעור הגירעון בישראל צפוי להיות מהגדולים במדינות המפותחות. עם זאת, **יחס**

[114] OECD Economic Outlook, June 2020, June 10, 2020.

[115] שם.

חוב-תוצר בישראל ירד בשנים 2007–2018, והוא מספק מרחב פיסקלי לממשלה בהתמודדות מול המשבר הכלכלי. תרשים 22 שלהלן מציג נתוני יחס חוב-תוצר בישראל ובמדינות המפותחות בשנים 2007, 2017 ו-2018.

תרשים 22 – יחס חוב ציבורי ברוטו מהתוצר בישראל וב-OECD (2007, 2017-8, % מהתוצר)[116]

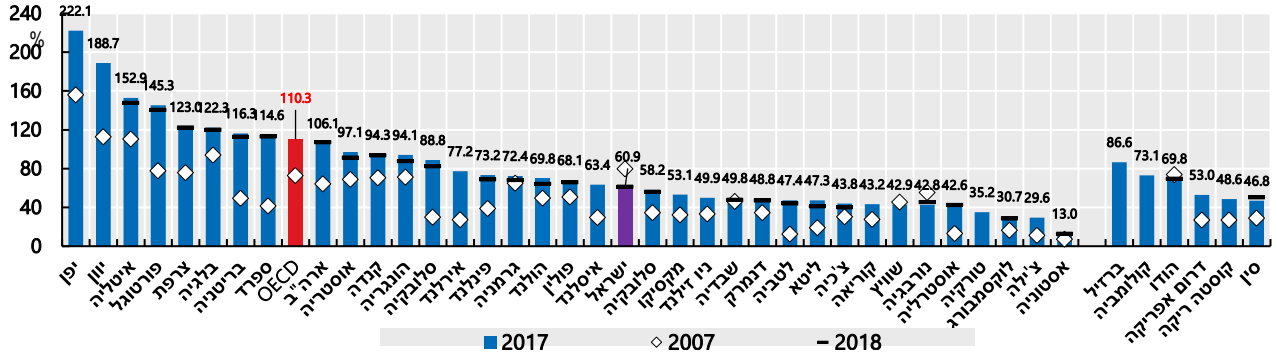

בנתונים אפשר לראות כי **בשלוש מדינות מפותחות יחס החוב-תוצר בשנת 2018 היה נמוך יותר מאשר ערב המשבר הכלכלי בשנת 2007 – נורבגיה, שווייץ וישראל**, שבה הירידה היא החדה ביותר. בראשית שנות ה-2000 היחס בישראל היה גבוה מממוצע ה-OECD, אולם בתקופת המשבר הכלכלי העולמי בשנת 2008 ואחריו עלה היחס במדינות ה-OECD בחדות, ואילו בישראל הוא ירד. בשנת 2019 היחס בישראל היה **59.9%**. הגירעון התקציבי בשנת 2019 היה 3.7%, לעומת יעד של 2.9%. למרות זאת, יחס החוב-תוצר ירד במעט, בעיקר בשל עליית מדד מחירי התוצר והתחזקות השקל (שהשפיעה על שיערוך החוב החיצוני).[117]

4.6 סיכום: השפעת המשבר הכלכלי על העסקים הקטנים והבינוניים

מהסקירה במסמך עולות כמה תובנות:

- להגבלות הייתה השפעה חזקה יותר על **ענפים עתירי עסקים קטנים ובינוניים** ועם עובדים בשכר נמוך יחסית, כגון מסחר קמעונאי (מלבד רשתות מזון), שירותי אוכל וכדומה.
- ענפים עתירי עובדים בשכר גבוה ועם פריון גבוה נפגעו פחות מהמשבר, בשל היכולת של עובדים רבים לעבוד מהבית והיכולת להמשיך למכור ולייצא. הצריכה הפרטית (בעיקר עסקים קטנים ובינוניים, עובדים בשכר נמוך יחסית) ירדה ברבעון הראשון של 2020 בשיעור חד של 20.3%, והיצוא (בעיקר עסקים גדולים, עובדים בשכר גבוה יחסית) ירד בשיעור מתון של 5.9%. יצוא שירותים של ענפי ההייטק עלה ברבעון הראשון של 2020 בכ-13.7%. כמו כן, שינוי בדפוסי העבודה והצריכה בתקופת המשבר ואחריה עשויים להגדיל ביקושים לטכנולוגיות שבהן יש לחברות ישראליות יתרונות יחסיים.
- מגזר העסקים הקטנים והבינוניים בישראל ממונף יחסית ובעל איתנות פיננסית נמוכה יחסית למדינות המפותחות. על כן, לפי התחזיות שפורטו לעיל, הפגיעה בעסקים קטנים ובינוניים בישראל עקב המשבר הכלכלי צפויה להיות גדולה יותר בהשוואת למדינות המפותחות, בתלות בכלי הסיוע של הממשלה, בעיקר הלוואות נוחות באופן גמיש ודחיית החזרי הלוואות ותשלומי מס.

---

[116] OECD: Government at a Glance 2019, לוח 2.9, עמוד 59. ישראל: דוח בנק ישראל 2019, לוח א'-2, עמוד 9, שנים שונות. הנתונים בישראל הותאמו להגדרה הבינלאומית. הממוצע ל-OECD הוא משוקלל, ממוצע פשוט ב-2017 היה 75.1%.

[117] שם. עמוד 126.

- בחינת כלי הסיוע בישראל לעסקים בהשוואה למדינות המפותחות מעלה כי בישראל הכלים מצומצמים יחסית ומקשים על מתן הלוואות לעסקים שנקלעו לקשיים פיננסיים עקב ההגבלות והירידה בביקושים. הכלים בישראל אינם ממוקדים דיים לשמירה על **המשך העסקת העובדים**, כפי שנהוג במדינות אחרות (תוכנית Paycheck בארה"ב).
- שיעור הצמיחה בתוצר בישראל ברבעון הראשון של 2020, שבמהלכו החל המשבר, דומה לממוצע במדינות ה-OECD. לפי התחזיות, התוצר בישראל בשנת 2020 ירד באופן מתון יותר לעומת המדינות המפותחות, ובשנת 2021 יעלה בשיעור גדול יותר.

בישראל קיימת שנים רבות **כלכלה דואלית**:[118] מצד אחד ענפים עתירי עובדים בשכר נמוך יחסית, המוכרים בעיקר לשוק המקומי, ומצד שני ענפים עתירי הון ועובדים בשכר גבוה יחסית, המוכרים בעיקר ליצוא באופן ישיר או עקיף. מצב זה בא לידי ביטוי בפערי שכר ופריון גבוהים בין ענפי הכלכלה השונים. **השפעת המשבר הכלכלי היא העמקת הפערים הקיימים בין ענפי הכלכלה, בין העסקים ובין השכירים בישראל**.

[118] בנק ישראל, דברי נגידת בנק ישראל בכנס אלי הורביץ לכלכלה וחברה – "חברה אחת – כלכלה אחת", 19 ביוני 2017.
OECD, SME and Entrepreneurship Policy in Israel 2016, November 2016.

נספח – נתונים על התחלואה בישראל[119]

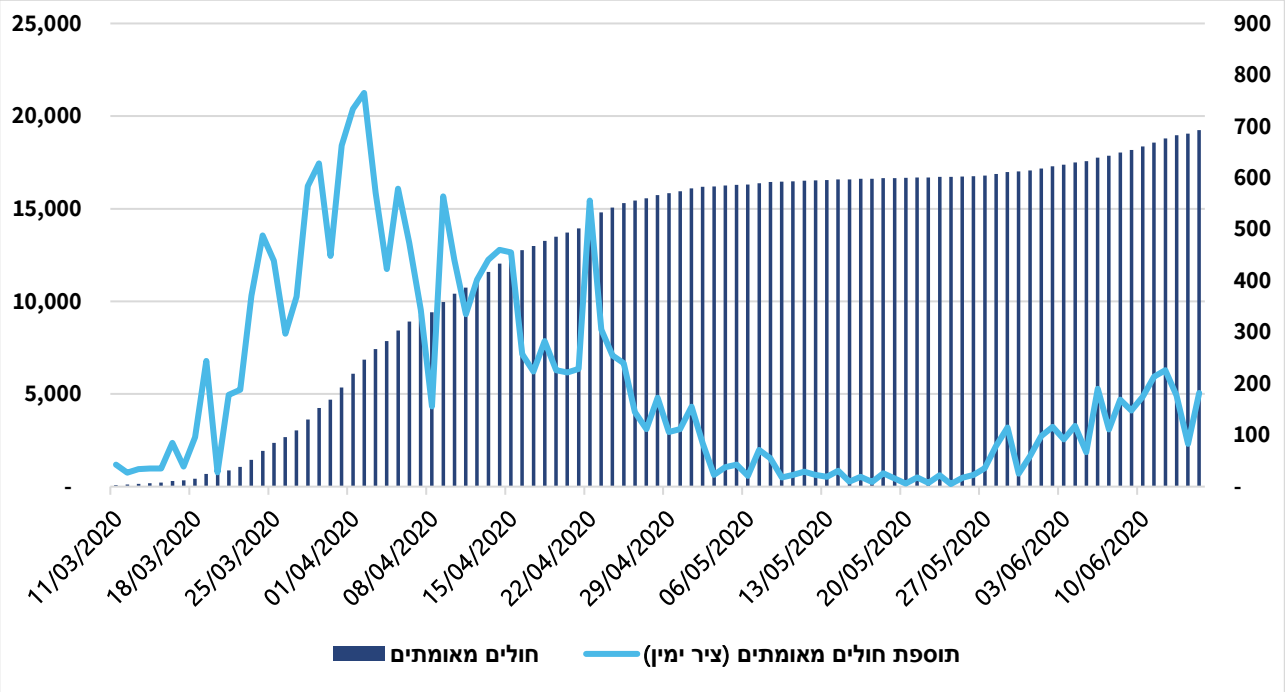

בנתונים אפשר לראות כי מאמצע חודש אפריל 2020 חלה ירידה במספר החולים המאובחנים החדשים, אולם לקראת סוף חודש מאי 2020 חלה שוב עלייה במספר החולים החדשים המאובחנים.

תחלואה ותמותה בעולם לפי מדינות ה-OECD ויתר המדינות (8 ביוני 2020)[120]

אזור	אוכלוסייה במיליארדים		חולים מאובחנים		חולים מאובחנים למיליון	מתים		מתים למיליון
	מספר	שיעור	מספר	שיעור		מספר	שיעור	
OECD	1,365	17.6%	4,116,520	57.8%	3,016	313,193	77.0%	229
אחרות	6,389	82.4%	3,007,239	42.2%	471	93,584	23.0%	15
סך הכול	**7,754**	**100%**	**7,123,759**	**100%**	**914**	**406,777**	**100%**	**52**

בנתונים המוצגים בלוח אפשר לראות כי עד 8 ביוני 2020 אובחנו כ-**7.1 מיליון** חולים בנגיף הקורונה ב-215 מדינות, ומתו מהמחלה כ-**406,800 אנשים**. משקל החולים המאובחנים בנגיף הקורונה ב-37 מדינות ה-OECD מכלל החולים בעולם היה **57.8%**, ומשקל המתים היה **77%**. משקל האוכלוסייה במדינות ה-OECD מסך האוכלוסייה ב-207 המדינות הוא **17.6%**.

שיעור החולים למיליון נפש במדינות ה-OECD הוא **3,016**, ביתר המדינות הוא **471**, ובעולם הוא **914**. שיעור המתים למיליון נפש במדינות ה-OECD הוא **229**, ביתר המדינות הוא **15**, ובעולם הוא **52**.

[119] הודעות יומיות של דוברות משרד הבריאות.

[120] Worldometers, Reported Cases and Deaths by Country, accessed: June 8, 2020.

תחלואה ותמותה במדינות ה-OECD, לפי חולים למיליון נפש (8 ביוני 2020)[121]

מדינה	אוכלוסייה	חולים מאובחנים	חולים מאובחנים למיליון	מתים	מתים למיליון
צ'ילה	19,105,644	134,150	7,021	2,190	115
לוקסמבורג	625,281	4,039	6,459	110	176
ספרד	46,753,690	288,630	6,173	27,136	580
ארה"ב	330,880,530	2,008,792	6,071	112,506	340
איסלנד	341,103	1,807	5,298	10	29
בלגיה	11,586,489	59,348	5,122	9,606	829
אירלנד	4,934,162	25,201	5,107	1,679	340
שבדיה	10,095,291	45,133	4,471	4,694	465
בריטניה	67,863,688	287,399	4,235	40,597	598
איטליה	60,467,085	234,998	3,886	33,899	561
שווייץ	8,650,592	30,972	3,580	1,923	222
פורטוגל	10,198,446	34,885	3,421	1,485	146
הולנד	17,132,558	47,739	2,786	6,016	351
קנדה	37,720,832	95,699	2,537	7,800	207
ממוצע	**36,883,201**	**111,257**	**2,436**	**8,465**	**171**
צרפת	65,264,696	153,977	2,359	29,155	447
גרמניה	83,767,456	185,966	2,220	8,779	105
דנמרק	5,790,943	11,962	2,066	593	102
טורקיה	84,279,639	170,132	2,019	4,692	56
ישראל	**9,197,590**	**17,915**	**1,948**	**298**	**32**
אוסטריה	9,003,169	16,968	1,885	672	75
נורבגיה	5,418,531	8,561	1,580	239	44
אסטוניה	1,326,481	1,940	1,463	69	52
פינלנד	5,540,198	7,001	1,264	323	58
מקסיקו	128,844,230	117,103	909	13,699	106
צ'כיה	10,707,772	9,629	899	328	31
קולומביה	50,847,406	39,236	772	1,259	25
סלובניה	2,078,921	1,485	714	109	52
פולין	37,849,071	26,780	708	1,161	31
לטביה	2,724,301	1,720	631	71	26
ליטא	1,887,332	1,088	576	26	14
הונגריה	9,661,789	4,014	415	548	57
ניו זילנד	5,002,100	1,504	301	22	4
יוון	10,425,978	2,997	287	180	17
אוסטרליה	25,480,378	7,265	285	102	4
סלובקיה	5,459,483	1,530	280	28	5
קוריאה	51,266,523	11,814	230	273	5
יפן	126,499,051	17,141	136	916	7

בנתונים בלוח אפשר לראות שבישראל שיעור החולים למיליון אנשים, נכון ל-8 ביוני 2020, הוא **1,948**, לעומת **2,436** ב-37 מדינות ה-OECD. שיעור המתים למיליון אנשים הוא **32**, לעומת **171** ב-37 מדינות ה-OECD.

[121] Worldometers, Reported Cases and Deaths by Country, accessed: June 8, 2020.